Abonamîntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni

Unŭ-şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie care publicăţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Uniriĭ» în Blaşiŭ.

Fóe bisericéscă-politică.

Anulŭ II. Blaşiŭ 19 Novembre 1892. Numĕrulŭ 47.

Noulŭ guvernŭ.

Guverulŭ Szápáry a căḑutŭ. Loculŭ luĭ l'a ocupatŭ guvernulŭ Wekerle.

Schimbarea acésta de nume este caracteristica criseĭ ministeriale petrecute în ḑilele trecute.

Causele criseĭ suntŭ de dóuĕ felurĭ: cunoscute şi necunoscute.

Causa cunoscută a criseĭ este politica bisericéscă a guvernuluĭ. Ministrulŭ-preşedinte contele Szápáry făcuse adecă în numele guvernuluĭ sĕŭ unele declaraţiunĭ, prin carĭ a luatŭ asupra sa unele angajamente privitóre la introducerea maĭ multorŭ proiecte de legĭ de natură bisericéscă. Aceste proiecte eraŭ: *introducerea matriculelorŭ civile, recepţiunea religiuniĭ jidovescĭ* şi *libertatea de culte*. Afară de aceste proiecte a maĭ promisŭ fostulŭ guvernŭ, că va regula şi dreptulŭ matrimonialŭ şi în deosĕbĭ vă introduce *căsătoria civilă*.

Cu privire la cele dintâiŭ proiecte a şi succesŭ guvernuluĭ, să câştige învoirea Coróneĭ. Dar în cestiunea căsătorieĭ civile guvernulŭ n'a isbutitŭ să dobândéscă consimţirea regeluĭ. Étă dar causa cunoscută a criseĭ.

Are însă crisa şi o causă necunoscută. Causa acésta necunoscută pare a fi causa adevĕrată a criseĭ.

Întru adevĕrŭ dacă opositia Coróneĭ la introducerea căsătorieĭ civile a fostŭ uniculŭ şi adevĕratulŭ motivŭ alŭ criseĭ, atuncĭ de sine ni-se impune întrebarea, cum de a fostŭ încredinţatŭ cu formarea noluĭ cabinetŭ domnulŭ Wekerle, care a stăruitŭ tot-deuna pentru introducerea căsătorieĭ civile? Cum de rĕmâne în noulŭ ministerŭ domnulŭ Csáky, care a provocatŭ conflictulŭ între biserică şi statŭ prin nefericita ordonanţă în causa matriculelorŭ? Cum de continuă a face parte şi în noulŭ guvernŭ domnulŭ Szilágyi, care declarase în parlamentŭ, că va regula dreptulŭ matrimonialŭ şi va introduce căsătoria civilă? Şi cum de cade chiar contele Szápáry, despre care era sciutŭ, că nu doresce introducerea căsătorieĭ civile?

Ar puté ḑice cineva, că Coróna a cedatŭ în cestiunea căsătorieĭ civile, după ce s'a convinsŭ, că partidulŭ liberalŭ în întregulŭ sĕŭ voesce introducerea aceleia şi că nu va sprigini pre nicĭ unŭ guvernŭ, care nu ar avé în programulŭ sĕŭ realisarea acesteĭ reforme. În casulŭ acesta însă din noŭ se nasce întrebarea: de ce nu a încredinţatŭ Coróna cu formarea noluĭ cabinetŭ totŭ pre contele Szápáry, după ce causa dimisionăriĭ — diferinţa de păreri între Coróna şi guvernŭ în cestiunea căsătorieĭ civile —, a dispărutŭ?

Ce a pututŭ fi decĭ causa adevĕrată a criseĭ?

Întrebarea nu e uşóră pentru ceĭ ce nu suntŭ în posiţie de a fi introduşĭ în secretele celorŭ dela putere. Totuşi dacă se aŭ în vedere enunciaţiunile unorŭ politicĭ şi maĭ alesŭ a foilorŭ, nu va fi greŭ a descoperi adevĕrulŭ, anume că adevĕrata causă a criseĭ este de a se căuta în motive personale, în intrigĭ de clică îndreptate în potriva domnuluĭ Szápáry.

Carĭ suntŭ însă motivele acelorŭ intrigĭ? Rĕspunsulŭ nu este greŭ de datŭ. Domnulŭ Szápáry n'a fostŭ şovinistŭ, — celŭ puţinŭ nu după gustulŭ partiduluĭ sĕŭ, — n'a fostŭ francmasonŭ şi a fostŭ loialŭ faţă cu monarchulŭ sĕŭ. Însuşirile aceste personale ale conteluĭ Szápáry ĭ-aŭ pricinuitŭ căderea.

Astăḑĭ amŭ ajunsŭ acolo, încâtŭ unŭ bărbatŭ de statŭ, care respectéză cu sinceritate pactulŭ din 1867, care este cu adevĕratŭ loialŭ faţă cu domnitorulŭ sĕŭ şi care nu lucră celŭ puţinŭ indirectŭ la desfacerea totală a Ungarieĭ de către Austria, nu maĭ póte sta în fruntea trebilorŭ. Wekerle este omulŭ, care lucră după gustulŭ şoviniştilorŭ. Elŭ a lucratŭ şi până aci la desfacerea Ungarieĭ de către Austria pre terenulŭ comercialŭ-economicŭ. Elŭ este chematŭ a continua opera acésta până la realisarea visuluĭ de aurŭ, până la realisarea *Ungarieĭ independente*.

Spre a dovedí, că nu suntŭ vorbe góle celea ce le ḑicemŭ, ne provocămŭ la foile magiare dătătóre de tonŭ. Ele o spunŭ fără reservă, că numaĭ acelŭ guvernŭ este demnŭ de a sta în fruntea afacerilorŭ, care lucră la reînfiinţarea Ungarieĭ independente şi marĭ, care împărţia domnia Orientuluĭ cu stăpânii din Constantinopolŭ.

Firesce că ideile aceste stîrnescŭ rîsŭ. Ele suntŭ fĕtulŭ unorŭ creerĭ

Feuilleton.

O glumă bună.

I.

Par-că vĕdŭ, ce gândiţĭ, par-că cetescŭ acolo pre creerii Dvóstre cugetele, ce se naseu şi carĭ vĕ nimerescŭ de-odată aprópe fără voe. Şi aveţĭ dreptate încât-va! Şi eŭ aşĭ fi făcutŭ în loculŭ Dvóstre chiar acela-şi lucru. Da, de sigurŭ! Îsŭ atâtŭ de nesărate glumele foilorŭ nostre literare, şi aşa de rĕsuflate, încâtŭ cetindu-le nu sciĭ ce să facĭ, — la rîsŭ nicĭ nu cugeţĭ. — şi te trezescĭ numaĭ întrebându-te: „Unde să rîdemŭ?"

Pre cândŭ umblam la şcólă, apărea prin patria nóstră o fóe de „fach" umoristică, dar aşa glume slabe făcea, încâtŭ ne îndatinaserămŭ, că de câte orĭ ne cetiá vre-unŭ colegŭ ceva din fóea aceea — şi o cetiamŭ, numaĭ ca să facemŭ hazŭ de hazulŭ eĭ, — tot-deuna îlŭ întrebamŭ, cândŭ era la sfârşite: „Aĭ gătatŭ?" Şi noĭ sciamŭ, că a gătatŭ, dar întrebamŭ, pentru ca să ne „gâdilimŭ", să ne vie rîsulŭ.

Gluma, ce v'o spunŭ eŭ acuma, nu-ĭ de felulŭ acelora, aţĭ pututŭ vedé din titulă, acésta e „o glumă bună". Dar până cândŭ pre scurtŭ . . . . .

În vremea mea de studentŭ filosofŭ „debutam" adese-orĭ cu operate carĭ de carĭ maĭ frumóse şi maĭ interesante, publicate prin foile nóstre „literare, beletristice, sociale cu ilustraţiunĭ". Şi de multe orĭ puteaĭ cetí prin „posta redacţiuniĭ" câte o încurajare trimisă prin unŭ porumbelŭ, prin telefonŭ, orĭ chiar cu trenulŭ, după cum era mijloculŭ, de care se folosiá redactorulŭ. Destulŭ atâta, că încependŭ eŭ a-mĭ perde vremea cu deal-destea, nu-ĭ mirare, că cu încetulŭ mi-se urî de carte, fie aceea chiar şi filosofia. Şi aşa pre la finea anuluĭ alŭ doilea mĕ treziĭ, că o idee grozavă îşĭ făcuse cuibŭ în capulŭ meŭ celŭ învĕţatŭ.

„Ce să maĭ continuŭ?" mĕ întrebam cu indiferenţă. „Profesorŭ şi aşa nu potŭ ajunge, că trebue pusă censură ungurésca, la care ca bunŭ patriotŭ românŭ sciŭ înainte că voiŭ pica, şi-apoĭ de altcum cariera acésta nu-ĭ libĕră, eştĭ legatŭ de césŭ şi supusŭ directoruluĭ, — vre-unuĭ bĕtrânŭ ruginitŭ.

„Lasŭ facultatea şi trecŭ la vre-unŭ jurnalŭ, căcĭ a fi jurnalistŭ însamnă a fi espresiunea sentimentuluĭ întreguluĭ poporŭ, a representa milióne de ómenĭ, a . . . . nu maĭ continuŭ, suntŭ aşa de multe distincţiunile unuĭ gazetarŭ!"

Dictum factum! Cu unŭ geamantanŭ dicsitŭ cu jurnale, în carĭ se aflaŭ producte de ale capuluĭ meŭ, am plecatŭ, să mĕ facŭ gazetarŭ.

Şi o, câtŭ de fericitŭ mĕ simţiĭ, cândŭ celŭ dintâiŭ pragŭ, ce l'am trecutŭ în casa uneĭ foĭ române, a fostŭ norocosŭ. Am fostŭ primitŭ fără multă socotélă. Fóea avea să apară dela anulŭ noŭ maĭ de multe orĭ, erá lipsă încă de unŭ „braţŭ vigurosŭ", şi acela nu putea fi altulŭ decâtŭ eŭ.

Adevĕratŭ că ḑiarulŭ, la care întrasem în slujbă, erá unulŭ, cu a căruĭ ideĭ nu convineam, dar acésta erá lucru secundarŭ. „Maĭ târḑiŭ voiŭ limpeḑi tóte afacerile, şi voiŭ schimba şi programulŭ foiĭ," mĕ gândiam eŭ aşeḑatŭ pre o bancă roşie, ce sta de-a lungulŭ uneĭ mese pline cu ḑiare venite „în schimbŭ".

Politica înaltă mĕ îmbĕta, dar pentru aceea mĕ acăţam de ea, şi articliĭ meĭ „vorŭ face turburare", gândiam eŭ superbŭ.

În sfârşitŭ directorulŭ ḑiaruluĭ îmĭ desĕmnéză rubrica din fóea sa, la care aveam să lucru; îmĭ stăteaŭ deschise cu plăcere şi

turburaţi. Ele reamintescŭ istoria bróscei din poveste. Dar însemnătatea lorŭ simptomatică nu se póte trage la îndoélă. Ele arată direcţia politică, ce-i dominéză pre deposedarii puterii de statŭ.

Ceea ce e însă mai caracteristicŭ în afacerea întrégă, este, că politicii din Austria privescŭ cu nepăsare la aiurările aceste ale puternicilorŭ nostri, că Coróna nu află sositŭ încă momîntulŭ de a pune odată capĕtŭ jocului acestuia periculosŭ.

Ce ne atinge pre noi, nu navemŭ să ne supĕrămŭ. Evenimentele din lume îşi urméză cursulŭ sĕŭ desĕmnatŭ de Provedinţă. Tendinţele de independenţă ale compatrioţilorŭ nostri în favorulŭ nostru se întîmplă. Dumnedeŭ să le ajute câtŭ mai în grabă. Scrisŭ este, că: Quem Deus perdere vult, dementat.

Cuprinde însă crisa şi o altă învĕţătură. Ea dovedesce din noŭ, câtŭ suntŭ de anormale şi de falsificate stările nóstre parlamentare.

În ori ce statŭ cu formă representativă de guvernŭ soluţiunea criseĭ nóstre de cabinetŭ ar fi trebuitŭ să se resólve cu aceea, că ocârmuirea se încredinţa unui partidŭ, care să steapre o basă cu Coróna în cestiunea căsătorieĭ civile. Altcum dreptulŭ de *veto* alŭ Coróneĭ nu se póte nicĭ închipui.

La noi nu e aşa. Coróna să fi voitŭ chiar a încredinţa cu formarea cabinetului politicianĭ de altŭ patidŭ, n'ar fi pututŭ s'o facă, fiindŭ-că tóte partidele nóstre parlamentare suntŭ ultraliberale, şi nicĭ una n'ar fi acceptatŭ punctulŭ de vedere alŭ Coróneĭ.

Aşa se esplică faptulŭ, de Coróna n'a pututŭ să se folosésca de dreptulŭ sĕŭ de veto, ci a fostŭ silită să cedeze curentului liberalŭ.

La starea acésta anormală pórtă vina în mare parte episcopatulŭ latinŭ din Ungaria. Elŭ are în mânĭ averĭ enorme şi puterea spirituală preste optŭ milióne de catolicĭ, şi cu tóte aceste n'a reuşitŭ să-şi asigure în parlamentulŭ ţĕreĭ unŭ partidŭ, care să fie resolutŭ între tóte împrejurările a se întrepune pentru drepturile bisericeĭ.

O altă causă a stărilorŭ acestora anormale este a se căutá şi în falsificarea sistemuluĭ nostru representativŭ prin eschiderea artificială a naţionalităţilorŭ nemagiare. Dacă aceste ar fi representate în numĕrŭ corĕspunderŭ, intrigĭ de clică şi machinaţiunĭ şoviniste n'ar fi posibile.

Aşa se rĕsbună tóte pĕcatele.

Descoperi-vorŭ noiĭ guvernanţĭ bubele ţĕreĭ şi lipsele eĭ adevĕrate, — asta se va vedé. Dar procesulŭ de descompunere a întregului nostru parlamentarismŭ cu greŭ se va maĭ puté împedeca.

Perplexităţile şi buna credinţă a „Gazeteĭ". — În numeriĭ 232—236 din a. c. „Gazeta Transilvanieĭ", urîndu-se póte de Cehiĭ din Boemia, cu a cărorŭ afaceri plictisise pre cetitoriĭ sĕĭ fórte adeseorĭ, s'a ocupatŭ numaĭ de afacerile bisericeĭ nóstre încercându-se a zugrăvi stările de astădĭ din biserica nóstră cu colorĭ fórte negre şi a discreditá pre doctoriĭ în teologie şi pre fericitulŭ Mitropolitŭ Ioanŭ Vancea.

Cu tóte că „Gazeteĭ" aŭ trebuitŭ să-l fie în próspetă memorie ceea ce disese în numeriĭ citaţĭ, totuşi în numĕrulŭ 241, adecă cu o sĕptĕmână maĭ târdiŭ, publică condiţiunile de alegere, ce le-aŭ pusŭ sinodulŭ electoralŭ dela 1868 eventualuluĭ succesorŭ alŭ luĭ Şuluţŭ, în carĭ condiţiunĭ părinţiĭ aceluĭ sinodŭ se plângŭ despre unele stărĭ, după părerea lorŭ, anormale, carĭ se creaseră înainte de anulŭ 1868 în biserica nóstră.

Stările anormale, de carĭ facŭ amintire părinţiĭ sinoduluĭ electoralŭ dela 1868, suntŭ identice cu stările anormale, carĭ „Gazeta" afirmase în numeriĭ 232—236, că le-aŭ creatŭ numaĭ doctoriĭ în teologie împreună cu Mitropolitulŭ Ioanŭ Vancea dela aniĭ şepte-decĭ încóce.

Dar dacă stările anormale indigitate — se înţelege că fără de temeiŭ — în numeriĭ 232—236 aĭ „Gazeteĭ" aŭ fostŭ create *numaĭ* de doctoriĭ în teologie şi de Mitropolitulŭ Vancea dela aniĭ şepte-decĭ încóce, atuncĭ cum aŭ pututŭ ele esistá şi înainte de 1868, va să dică înainte de ce Mitropolitulŭ Ioanŭ Vancea ar fi ocupatŭ scaunulŭ mitropolitanŭ? Şi cum s'a pututŭ întîmplá, ca chiar „Gazeta" să publice acele condiţiunĭ de alegere şi astfelŭ să dovedéscă ea însă-şi, că aŭ fostŭ neîntemeiate acusele ridicate în contra doctorilorŭ în teologie şi în contra Mitropolituluĭ Dr. Ioanŭ Vancea?

În numĕrulŭ 45 alŭ „Uniriĭ" noĭ amŭ publicatŭ unŭ articulŭ sub titululŭ „Problemele viitoriuluĭ Mitropolitŭ", în care între altele amŭ arĕtatŭ, câtŭ de multŭ s'a silitŭ fericitulŭ Mitropolitŭ Ioanŭ Vancea, ca să introducă autonomia deplină în biserica nóstră. „Gazeta" îndată după apariţiunea aceluĭ articulŭ, îlŭ reproduce în colónele sale, numindu-lŭ „fórte remarcabilŭ" şi esprimându-se asupra luĭ într'o formă, din care s'ar păré, că a aprobatŭ tóte cele susţinute de noĭ. Cu tóte acestea „Gazeta" cu câte-va dilemaĭ târdiŭ, adecă în numĕrulŭ sĕŭ 241, învinuesce pre Mitropolitulŭ Vancea, că nu ar fi luptatŭ pentru introducerea autonomieĭ depline în biserica nóstră.

Totŭ în numĕrulŭ 241 „Gazeta" ca să dovedéscă, că Mitropolitulŭ Vancea a violatŭ postulatele cleruluĭ din sinodulŭ electoralŭ dela 1868 esprimate cu privire la eluptarea autonomieĭ prin viitorulŭ Mitropolitŭ, citéză şi cuvintele nóstre din numĕrulŭ 45 alŭ „Uniriĭ", unde amŭ disŭ: „Astfelŭ deslegarea cestiuniĭ redobândiriĭ antonomieĭ greco-catolice a rĕmasŭ moştenire dela Archiereiĭ de maĭ înainte la fiitorulŭ Archiereŭ."

Să ierte însă „Gazeta", dacă îĭ spunemŭ francŭ, că ne lăpădămŭ de onórea, ce ne-o face, cândŭ şi pre noĭ ne presentă, că amŭ fi de o părere cu dînsa în ceea ce privesce învinuirea ridicată în contra fericituluĭ Mi-

---

bunăvoinţă şi celealalte colóne. Destulŭ atâta că acum putuĭ pune pre carta mea de visită:

Victorŭ Frunzescu
ţiaristŭ.

Unŭ lucru acesta, ce mĕ încânta multŭ.

Însă îmĭ veţĭ dice DVóstre: „Bine dle, noĭ n'am datŭ încă de „gluma" cea „bună" a dtale, orĭ dacă numaĭ asta ţi-a fostŭ gluma, atuncĭ unde să rîdemŭ?"

Mĕ rogŭ însă de puţină răbdare. Sciţi DVóstre bine, cândŭ intri la unŭ „restaurantŭ", să dicemŭ în Sibiŭ, — eŭ ţinŭ cu Sasiĭ, — şi chemĭ chelnĕrulŭ, sciţi DVóstre bine, cum vĕ strigă la urechĭ: „Gleich!" şi ĕră „Gleich!" şi de adusŭ totŭ nu-ţi aduce ce poftescĭ.

Eram dară gazetarŭ. În redacţia foiĭ nóstre eraŭ încă doĭ individĭ ómenĭ cu minte, unulŭ glumeţŭ, celalaltŭ cam închipuitŭ. În fiesce care di ne puteaĭ vedé în o cafenea retrasă de sgomotulŭ centrelorŭ discutândŭ întîmplările dileĭ.

Mărişanŭ — unulŭ din treĭ — fiindŭ maĭ cu minte ca noĭ, îşi petrecea adese pre contulŭ nostru rîdendŭ, cândŭ ne vedea aprinşĭ. Elŭ ne dicea adese, să maĭ lăsămŭ discuţia, căcĭ vorŭ crede ómeniĭ, că nu suntemŭ chiar în tóte firile.

Noroculŭ nostru însă, că bunulŭ Dumnedeŭ sufere în lumea asta o mulţime de ómenĭ de totŭ „calibrulŭ": şi maĭ greĭ la minte şi maĭ slabĭ, şi maĭ scurţĭ şi măĭ lungĭ, şi astfelŭ vedeaĭ câte odată, cum stăteaŭ vecinii ascultândŭ şi mirându-se de înţelepciunea, ce se cuprindea în vorbele nóstre. Şi vecinii aceştia eraŭ meserieşi de prin mahalale orĭ suburbiĭ, cum vreţĭ, carĭ pre masa de lucru şi între calapóde nu găsiaŭ scrişĭ articulĭ de fondŭ.

Unulŭ era maĭ cu samă, care se mira de vorbele nóstre şi par-că învăţa. Nu era di, în care să nu-lŭ vĕdutŭ în restaurantulŭ, în care mergeam noĭ, stândŭ cu faţa seriósă aprópe de masa, pre care restaurateurulŭ o numise în cinstea nóstră „masa diariştilorŭ". Şi dacă sosia acolo, şi noĭ veniserămŭ, ne saluta cu atâta respectŭ, încâtŭ fără voe începurămŭ a ne interesa de elŭ.

„Eĭ, marcher, cine e domnulŭ cela?"

„Dar bine, Domnilorŭ, nu-lŭ cunóscetĭ? E persóna cea maĭ cunoscută în împrejurime: pantofariulŭ Nichiforŭ Călţunariŭ."

„Aşa. Pantofariŭ?" esclamă prietinulŭ Mărişanŭ, şi noĭ pricepurămŭ îndată, că în capulŭ luĭ s'a născutŭ o idee. Şi fără de a maĭ aşteptá, ca să-lŭ întrebămŭ de idea luĭ, făcendu-ne unŭ sĕmnŭ taĭnicŭ, începu cu vóce tare: „Necesitatea uneĭ foĭ, care să fórfece cu tótă puterea ocârmuirea actuală demoralisată şi corupţă, e simţită acum maĭ tare ca orĭ cândŭ altă dată. Greutatea înfiinţăriĭ stă în aceea, că în împrejurările actuale e greŭ a afla unŭ omŭ independentŭ, care să jertfésca pre altariulŭ patrieĭ şi alŭ naţiuniĭ sale totŭ, câtŭ se pretinde spre a se face unŭ martirŭ, a căruĭ nume să fie amintitŭ cu pietate de următorĭ, şi a căruĭ amintire să fie trecută ca o sĕrbătóre pentru naţiunea eliberată din jugulŭ, în care trage acum de multă vreme, şi în care a fostŭ pusă de impilatorĭ. Şi eŭ nu mĕ îndoescŭ, că voĭ unulŭ ca unulŭ sunteţĭ gata a colabora din tóte puterile vóstre la spriginirea aceleĭ foĭ."

Şi la auduluŭ acestorŭ vorbe chipulŭ luĭ Călţunariŭ se aprinse de focŭlŭ sacru alŭ iubiriĭ de patrie şi naţiune. Miĭ de sentimente afine se născeaŭ în inima luĭ şi se reoglindiaŭ pre faţa luĭ.

„Domnilorŭ, stimaţĭ Domnĭ! Cuvintele, pre carĭ unulŭ din Dvóstre le-a pronunţatŭ maĭ înainte, aŭ aflatŭ rĕsunetŭ în inima mea. Eŭ, care de micŭ am simţitŭ în mine arţendŭ focŭlŭ sacru alŭ naţionalismuluĭ celuĭ maĭ înfocatŭ, dar care am fostŭ aruncatŭ departe de cercurile hotărîtóre în politica lumiĭ, aruncatŭ de mâna nemilósă a sorţiĭ, eŭ," şi elŭ îşi puse mâna pre inimă, „suntŭ gata a da totulŭ pentru scăparea patrieĭ mele din jugulŭ ruşinosŭ. Cultură sciinţifică câştigată în şcóle n'am, dar în schimbŭ mĭ-am câştigatŭ prin praxa de tóte dilele şi chiar dela natură o cultură, care póte sta faţă cu orĭ cine. Şi de aceea, stimaţĭ şi onoraţĭ Domnĭ, étă eŭ suntŭ omulŭ, pre care îlŭ căutaţĭ. Eŭ voiŭ lua în mânile mele redacţiunea foiĭ, care va avé să combată puternicŭ actualulŭ guvernŭ, şi făcendŭ lucrulŭ acesta îsŭ sigurŭ, că voiŭ fi spriginitŭ de Dvóstre!"

tropolitu. Că nu amu fostu de o părere cu dînsa, se vede din totu contextulu cuvintelorŭ nóstre, pre carĭ le citămŭ din noŭ aci, ca să se vadă, cu câtă bună credinţă scrie „Gazeta". Noĭ adecă amŭ disŭ următórele: „Încă în anulŭ 1848 aŭ pretinsŭ miile de Românĭ adunaţĭ pre câmpulŭ libertăţiĭ restabilirea autonomieĭ bisericelorŭ române. De atuncĭ s'aŭ făcutŭ dese încercărĭ pentru eluptarea autonomieĭ bisericeĭ gr. catolice, şi în unele privinţe s'aŭ şi câştigatŭ drepturĭ frumóse, cum suntŭ: reactivarea Mitropolieĭ de Alba-Iulia şi Făgăraşŭ, înfiinţarea alorŭ dóuĕ diecese, adecă a Gherleĭ şi a Lugoşuluĭ, subordinarea dieceseĭ Oradeĭ-marĭ sub Mitropolia de Alba-Iulia şi neatîrnarea provincieĭ nóstre bisericescĭ de scaunulŭ primaţialŭ din Strigonŭ şi de orĭ ce altă biserică catolică din Ungaria. În an. 1869 sinodulŭ archidiecesanŭ din Blaşiŭ a prelucratŭ şi o lege electorală provisoră pentru congresulŭ provincieĭ nóstre bisericescĭ, *ér Mitropolitulŭ de curêndŭ reposatŭ de repeţite orĭ a stăruitŭ la guvernŭ, ca să concédă ţinerea congresuluĭ doritŭ.* Însă ale luĭ încercărĭ, ca şi alte multe ale altora pre tóte terenele vieţeĭ nóstre publice, fără de succesŭ aŭ rămasŭ, deşi articululuĭ de lege XLIII din 1868 asigură şi bisericeĭ nóstre aceea-şĭ autonomie, care o aŭ celealalte bisericĭ din Transilvania, şi deşi tóte aceste bisericĭ se bucură faptice de autonomie întru tóte conformŭ principiilorŭ, ce le profeséză astăţĭ."

Din acestea orĭ cine póte vedé, că „Gazeta" se provócă cu nedreptulŭ la noĭ, cândŭ vre să dovedéscă cu cuvintele nóstre, că Mitropolitulŭ Vancea este de vină, că nu s'a reactivatŭ deplina autonomie a bisericeĭ.

Totŭ în numĕrulŭ 241 „Gazeta" pune următórea întrebare: „Împlinitu-s'aŭ postulatele cleruluĭ formulate în sinodulŭ dela 1868, făcut'a destulŭ Mitropolitulŭ alesŭ atuncĭ (adecă Ioanŭ Vancea) justelorŭ cerinţe, speranţe şi aşteptărĭ ale luĭ?" Apoĭ la acéstă întrebare „Gazeta" rĕspunde astfelŭ: „Rĕspunsulŭ, ce şi-lŭ va da fiesce care în consciinţă curată, nu póte să fie satisfăcĕtorŭ."

Eĭ bine, noĭ rĕspundemŭ în consciinţă curată, că şi Mitropolitulŭ Vancea şi alţĭ bărbaţĭ aĭ bisericeĭ nóstre s'aŭ silitŭ a satisface acelorŭ „postulate", şi unele dintre postulatele acestea s'aŭ şi împlinitŭ, precum o scie şi o vede tótă lumea, — afară de „Gazeta", — şi amŭ dovedit'o şi noĭ în numeriĭ 45 şi 46 aĭ „Uniriĭ". Ér întru câtŭ nu s'aŭ împlinitŭ, vina o pórtă alţiĭ, ér nu Mitropolitulŭ Vancea.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Noulŭ cabinetŭ încă nu şĭ-a publicatŭ programulŭ politicŭ, dară fiindŭ că persónele suntŭ maĭ totŭ celea din cabinetulŭ precedentŭ, putemŭ sci înainte, ce politică va urma guvernulŭ actualŭ faţă cu biserica. Elŭ va urma politica liberală, ce atâta însamnă, câtŭ inimică bisericeĭ. Ne place însă a sperá, că cele nóuĕ milióne de catolicĭ aĭ Ungarieĭ vorŭ ajunge în fine la consciinţa, că eĭ suntŭ unŭ factorŭ hotărîtoriŭ în afacerile publice, şi se vorŭ sci validitá faţă cu pornirile inimice bisericeĭ ale orĭ şi căruĭ guvernŭ.

În 12 a l. c. s'a întîmplatŭ la Nunciatura apostolică din Viena procesulŭ informativŭ alŭ vicariuluĭ archiepiscopescŭ din Budapesta.

Roma.

Foile liberale aŭ lăţitŭ faîma, că Sânţia Sa Leonŭ XIII, rugatŭ de cătră dlŭ Bülow, ambasadorulŭ Germânieĭ pre lângă Vaticanŭ, ar fi recomandatŭ centruluĭ germânŭ, să voteze pentru proiectulŭ de lege militarŭ. „La Voce della Verità" la încredinţarea secretaruluĭ de statŭ Rampolla dechiară de neadevĕrată faîma diarelorŭ liberale. Sânţia Sa nicĭ nu s'a amestecatŭ şi nicĭ nu se va amesteca în cestiunea proiectuluĭ de lege militarŭ din Germânia.

Rusia.

Tractările dintre Sântulŭ Scaunŭ şi guvernulŭ rusescŭ cu privire la regularea afacerilorŭ bisericeĭ catolice din Rusia în timpulŭ din urmă s'aŭ sistatŭ. Se speréză însă, că acum, după ce marele duce Sergiŭ a fostŭ primitŭ de Sânţia Sa Leonŭ XIII câtŭ se póte de amicalŭ, se vorŭ reincepe pertractările de noŭ.

Guvernulŭ rusescŭ a înfiinţatŭ unŭ scaunŭ archiepiscopescŭ în Viborg, ca astfelŭ maĭ curêndŭ să se îndeplinéscă trecerea protestanţilorŭ din Finlanda la confesiunea gr. neunită. Totŭ spre scopulŭ acesta se vorŭ înfiinţa parochiĭ nóuĕ în districtulŭ Dorpat din guvernamentulŭ Kurlandeĭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Ministruluĭ de finanţe dr. Al. Wekerle ĭ-a succesŭ a compune noulŭ cabinetŭ, în care rĕmânŭ tóte persónele din cabinetulŭ precedentŭ cu escepţiunea conteluĭ Szápáry. În loculŭ luĭ este chematŭ ca ministru de interne Hieronymi Károly, care numaĭ de curêndŭ a fostŭ numitŭ preşedinte la înalta curte de comptabilitate. Ca persónă nóuă întră în cabinetŭ si contele Tisza Lajos. Elŭ va ocupa postulŭ de ministru a latere devenitŭ vacantŭ prin numirea dluĭ Szögyény Marich de ambasadorŭ austro-ungarŭ la Berlin. Aşa dară noulŭ cabinetŭ se compune din următoriĭ domnĭ: *Dr. Wekerle Sándor,* ministru-preşedinte şi de finanţe, contele *Tisza Lajos,* ministru lângă persóna Maiestăţiĭ Sale, contele *Csáky Albin,* ministru de culte şi instrucţiune, br. *Fejérváry Géza,* ministru de honveţĭ, contele *Bethlen András,* ministru de agricultură, *Hieronymi Károly,* ministru de interne, *Szilágyi Dezső,* ministru de justiţie, *Lukács Béla,* ministru de comerciŭ, şi *Josipovich Imre,* ministru alŭ Croaţieĭ. Este de miratŭ, că mi-

---

Şi elŭ aşeţîndu-şĭ scaunulŭ lângă noĭ îşĭ goli cu atâta încredere în sine păharulŭ, încâtŭ aĭ fi cugetatŭ, că sórtea lumiĭ e în mânile luĭ. Şi atuncĭ cu chipulŭ luĭ lungăreţŭ, cu barba stufósă lăsată după moda engleză, rasŭ la mustaţe şi cu pĕrulŭ netunsŭ ca artiştiĭ, cu nasulŭ fórte pronunţatŭ, cu jileteca deschisă şi cu fruntea îngândurată, ni-se păru atâtŭ de interesantŭ, câtŭ ne bucurarămŭ, că amŭ făcutŭ cunoscinţă cu elŭ.

„Să începemŭ!" dise Mareşanŭ, căruia noĭ îĭ dădurămŭ tótă libertatea cuvîntăriĭ. „Ce dicĭ, Dle Călţunariŭ? amŭ socotitŭ, că fóea nóstră respective a Dvóstre să fie numită „Fórfeca"."

„Bunŭ nume, fórte bunŭ şi semnificătoriŭ."

„Dar, . . . aşa-ĭ, Dle Călţunariŭ, că Dta nu ne sciĭ numele?" Şi fără de a aştepta după rĕspunsŭ Mareşanŭ continuă: „Şi în sfârşitŭ ce folosŭ, dacă ni-le-aĭ chiar sci. Noĭ suntemŭ nisce persóne aşa de inferióre, câtŭ nicĭ nu ne putemŭ pune alăturea cu redactorulŭ rĕsponsabilŭ alŭ diaruluĭ politicŭ „Fórfeca". Noĭ aşa necunoscuţĭ de nimenĭ vomŭ fi editoriĭ diaruluĭ, a căruĭ *redactorŭ rĕsponsabilŭ eştĭ Dta!"* Şi elŭ apasă cu premeditare asupra vorbelorŭ din urmă.

„Rĕsponsabilŭ!" esclamă Călţunariŭ estasiatŭ. „Ĕtă, aceea, după care am oftatŭ atâta timpŭ! Ĕtă, fostulŭ pantofarŭ Călţunariŭ, redactorŭ rĕsponsabilŭ. Da, rĕsponsabilŭ, întocmaĭ ca ministriĭ!" Şi se miră de mărirea, la care a ajunsŭ.

„Credemŭ, că şi cauţiunea de 2500 fl. o veĭ depune încă mâne!" reincepu Mareşanŭ.

„S'o depunŭ în persónă? . . . Firesce, oficiolatele înalte trebue să facă cunoscinţă cu mine, care am să mĕ facŭ, ba îsŭ şi făcutŭ: unŭ personajŭ dătătoriŭ de tonŭ."

„Şi să n'o ieaĭ în nume de rĕŭ, credŭ, că te-ar vătĕma, dacă amŭ maĭ vorbi de ceva remuneraţiune, ce ar fi s'o primescĭ ca redactorŭ rĕsponsabilŭ!"

„Mĕ rogŭ!" se scusă Călţunariŭ. „Totŭ ce voiŭ face pentru patrie, am s'o facŭ fără nicĭ o plată; din contră voiŭ jertfi totŭ ce am pentru scăparea şi mântuirea eĭ!"

„Cu întemniţatulŭ cum stămŭ?"

„Voiŭ trebui să fiŭ şi închisŭ?" întrebă spăriatŭ neînfrântulŭ eroŭ şi naţionalistŭ.

„Da, de sigurŭ! Ca „Fórfeca" să impună guvernuluĭ şi duşmanilorŭ nostri, va trebui ca redactorulŭ eĭ să stea închisŭ câte-va sĕptĕmânĭ. Duşmaniĭ nostri se vorŭ convinge, vorŭ trebui să se convingă, că noĭ, respective Dta, eştĭ neînfrântŭ, şi nimicŭ nu te póte opri în calea, pre care aĭ plecatŭ. Eĭ vorŭ ceda. Cetitoriĭ nostri se vorŭ uimi de atâta bărbăţie şi ne vorŭ felicita, şi grupulŭ nostru politicŭ va cresce di de di, şi abonanţiĭ ni-se vorŭ înmulţi. Scăpatŭ apoĭ din temniţă telegrafulŭ va signalisa lucrulŭ în tótă lumea, şi toţĭ vorŭ priví în Dta încă pre unŭ martirŭ alŭ dreptăţiĭ!" Mareşanŭ predase afacerea admirabilŭ. Călţunariŭ era încântatŭ în gradulŭ supremŭ.

„Eŭ, martirŭ pentru dreptate! Da, am să fiŭ. O simtŭ! Voiŭ merge şi la mórte pentru naţiunea mea!" Şi elŭ se opri pre unŭ momîntŭ. „Voiŭ fi persecutatŭ, vorŭ cerca să mĕ corumpă cu banĭ, se vorŭ silĭ, să mĕ abată dela redactarea foiĭ, dar, în zădarŭ. — De pre diarŭ nu va lipsí nicĭ odată tipăritura: „Redactorŭ rĕsponsabilŭ cetăţanulŭ Nichiforŭ Călţunariŭ strada Podului Nro 10 etajulŭ II.""

„De sigurŭ, şi încă cu litere roşiĭ."

„Vĕ rogŭ încă una, Domniĭ meĭ. Nu se pretindŭ dela mine ceva cunoscinţe speciale pentru noulŭ oficiŭ, pre care voiŭ avé să-lŭ ocupŭ încă mâne?"

„Domnule Redactorŭ, îţĭ facĭ nedreptate însu-ţĭ. Cunoscinţele şi cultura Dtale întrecŭ tóte!"

„Maĭ am încă una: redactorulŭ n'are să pórte ceva deosĕbitŭ în vesminte, prin care să se distingă de alţiĭ în modŭ vĕditŭ?"

„Redactoriĭ oneştĭ se îmbracă de comunŭ simplu în vesminte negre, voindŭ să închipuéscă profunditatea sentimentelorŭ şi totodată unŭ felŭ de nemulţămire picantă cu tóte cele esistente."

„Credeţĭ Dvóstre, că vesmintele de doliŭ îmĭ vorŭ şede bine?"

„Admirabilŭ!" strigarămŭ toţĭ.

„La revedere, Domnilorŭ!" dise Călţunariŭ depărtându-se. „Durmiţĭ liniştitŭ, eŭ voiŭ sta la pază. Patria va trebui să fie mulţămită cu mine!" (Va urmá.)

nistrii Csáky și Szilágyi, carĭ aŭ provocatŭ prin proiectele sale de legĭ neînțelegerĭ și căderea cabinetuluĭ, aŭ rĕmasŭ la posturile de maĭ înainte, și nevinovatulŭ Szápáry a trebuitŭ să se retragă.

România.

Între proiectele de legĭ, ce se vorŭ supune din partea guvernuluĭ corpurilorŭ legiuitóre, cele maĭ importante și maĭ urgente suntŭ: reorganisarea școlelorŭ de agricultură, de comerciŭ și a celorŭ de meseriĭ; reforma învĕțămîntuluĭ primarŭ și secundarŭ și transformarea seminariilorŭ. Causa, pentru care guvernulŭ consideră de importante aceste proiecte, este lipsa de funcționarĭ capabilĭ, carĭ numaĭ prin școle bune se potŭ forma. În afacerea Zappa până acum nicĭ o putere européna nu se simte îndreptățită a păși în favorulŭ Grecieĭ.

Germânia.

Cercurile politice preste totŭ suntŭ de părere, că proiectulŭ de lege despre înmulțirea forțelorŭ militare nu va fi primitŭ de parlamentŭ. Acestŭ proiectŭ reclamă cheltuelĭ nóuĕ, precândŭ isvórĕ nóuĕ de venitŭ nu suntŭ. Poporulŭ în maĭ multe locurĭ a ținutŭ adunărĭ pentru a protesta contra proiectuluĭ din cestiune. Foile liberale pretindŭ disolvarea parlamentuluĭ și escrierea de alegerĭ nóuĕ, ca astfelŭ poporulŭ însu-și să se pronunțe. Se vorbesce și despre retragerea cancelaruluĭ Caprivi și înlocuirea luĭ cu generaluluĭ Loe.

Frância.

Cabinetulŭ Loubet se clătină, maĭ alesŭ din causa proiectelorŭ presentate de către ministrulŭ de finanțe Ruovier. Proiectulŭ de lege pentru înăsprirea pedepselorŭ în delictele de presă încă va întimpina mare opositie în parlamentŭ. Anarchiștiĭ ținŭ adunărĭ publice, în carĭ oratoriĭ provócă poporulŭ la resturnarea ordulŭi socialŭ și apróbă atentatele cu dinamitŭ.

Din Tunis se anunță, că foile arabe atița poporațiunea contra protectoratuluĭ francesŭ și a coloniilorŭ francese.

America.

La alegerea de prețedinte alŭ Statelorŭ-Unite candidatulŭ democrațilorŭ a obținutŭ 257 din 444 voturĭ. Noulŭ prețedinte nu este amicŭ alŭ sistemuluĭ protecționistŭ inauguratŭ de fostulŭ prețedinte Harisson și de partidulŭ republicanŭ. Se speréză, că tarifulŭ protecționistŭ „Mac-Kinley“ va fi delăturatŭ, dară nu de-odată, ci numaĭ gradatŭ.

Corespondințe.

Din țara moțilorŭ în Octobre 1892.

Onorată Redacțiune!

Reflectândŭ la discusiile din jurulŭ nostru observămŭ, că în cadrulŭ acestora cade și obiectulŭ „diaristica“. În discusiile de soiulŭ acesta maĭ toți critiséză, dacă nu cuprinsulŭ întregŭ alŭ unuĭ diarŭ, dar celŭ puținŭ cele ce cadŭ sub rubrica cutare, saŭ că lipsesce rubrica cutare, și așa maĭ departe. Acéstă critică e așa la tóte popórĕle, la unele însă maĭ puținŭ decâtŭ la altele. Cu câtŭ o națiune are diare maĭ multe și acele de cuprinsŭ maĭ abundantŭ și maĭ variatŭ, cu atâta cutare fóe este maĭ puținŭ critisată. Acésta provine din împrejurarea, că fiesce cine își alege ceea ce-ĭ place și apoĭ cu celealalte nu-și bate capulŭ.

Dacă însă la o națiune suntŭ puține diare, nu-și póte alege cine ce-ĭ convine, ci trebue să priméscă ceea ce află, și chiar acésta e apoĭ causa criticeĭ. Așa stămŭ și noĭ Românii. Avemŭ foĭ politice, sciințiceliterare și umoristice, unele bune, altele fórte bune. A clasifică, carĭ suntŭ bune și carĭ suntŭ maĭ bune, e cestiune de gustŭ și de principiĭ individuale. Avemŭ însă foĭ puține, și dacă cineva prenumĕră una orĭ dóuĕ, aștéptă, ca în acelea să afle totŭ ce doresce, în realitate însă e departe de a afla ce caută, fiindŭ că diarele nóstre suntŭ de cuprinsŭ puținŭ, ér ca să îndestulésca tóte lipsele și să satisfacă pre deplinŭ gustulŭ publiculuĭ, nicĭ vorbă nu póte fi.

În omŭ din firea luĭ este instinctulŭ de a tinde totŭ înainte, totŭ spre progresŭ pre tóte terenele. De sigurŭ că dacă în omenime preste totŭ este acésta, este și în noĭ Românii. Și apoĭ câtŭ de variate suntŭ terenele activitățiĭ omenescĭ, atâtŭ de variate suntŭ și căile progresuluĭ. Fiesce care este maĭ aplicatŭ spre o anumită specie de activitate saŭ constrînsŭ de împrejurărĭ, saŭ din afecțiune. Decĭ în acéstă anumită specie de activitate, ca să-și ajungă scopulŭ cu atâtŭ maĭ perfectŭ, are lipsă de o abilitate saŭ cultură de specialitate. Cândŭ prinde dar unŭ diarŭ în mână, în rîndulŭ celŭ dintâiŭ ar dorí, să afle în elŭ ceea ce l-ar servi spre cultura luĭ de specialitate. Acéstă așteptare a publiculuĭ până acum la noĭ Românii este puținŭ satisfăcută.

O asertiune stă maĭ presusŭ de orĭ ce îndoélă: că în orĭ ce specialitate adevĕrulŭ se clarifică, saŭ cu alte cuvinte se face progresŭ, numaĭ luândŭ sub cuțitulŭ anatomicŭ, adecă studiândŭ în modŭ specialŭ obiectulŭ respectivŭ. Așa docentele în specialitatea sa, — fiindŭ aci vorbă numaĭ de foĭ, — se cualifică numaĭ prin o fóe scolastică. Dar totŭ așa de dreptŭ e, că cetățanulŭ se ține în curentŭ cu afarerile politice, carĭ de sigurŭ îlŭ impórtă, numaĭ prin foĭ de conținutŭ politicŭ. Preotulŭ totŭ din acelŭ punctŭ de vedere are lipsă de o fóe de cuprinsŭ eclesiasticŭ. Pre lângă lipsele de a-și câștiga anumițĭ factorĭ după anumite specialitățĭ cualificațiunĭ superióre pentru a fi folositorĭ umanitățiĭ, maĭ suntŭ încă și atarĭ lipse, carĭ întețescŭ pre omŭ să-și câștige cualificațiune nemijlocitŭ pentru folosulŭ propriŭ și mijlocitŭ pentru folosulŭ omenimiĭ. Așa spre es. agronomulŭ are lipsă de o fóe de agronomie, carea să-lŭ pună în curentŭ cu progresulŭ timpuluĭ pre terenulŭ agronomieĭ, ca și elŭ să-lŭ întórcă acesta spre folosulŭ sĕŭ. Are lipsă de altă fóe, carea să-lŭ pună în curentŭ cu valorile productelorŭ, să-lŭ instrueze relative la ridicarea de împrumuturĭ, la modulŭ acopeririĭ lorŭ, despre cambiĭ, împrumuturĭ ipotecare, amortisărĭ, asigurărĭ diverse etc. Cine nu scie, ce daune enorme suferŭ agronomii din lipsa astorfelŭ de diare? Pentru ducerea agronomieĭ și a orĭ căreĭ alte economiĭ se recerŭ banĭ, și productele se valoréză érăși în banĭ. Dacă economulŭ nu e în curentŭ cu lucrulŭ, orĭ nu capătă banĭ pentru a-și efeptui lucrările la timpŭ, orĭ numaĭ sub condițiunĭ grele, și ambele împrejurărĭ suntŭ dăunăcióse pentru dînsulŭ. Cândŭ e la valorarea productelorŭ, din necunoscință, unde și cum se potŭ valorá productele, érăși este daunatŭ. Apoĭ câte ocupațiunĭ auxiliare fórte proventuóse suntŭ, carĭ fiesce care la alte națiunĭ își aŭ reviste speciale! Așa stupăritulŭ raționalŭ numaĭ în limba magiară are treĭ reviste, apoĭ horticultura, pomologia, cultivarea vermilorŭ de mĕtasă și altele. Câte lipse omenescĭ suntŭ, de atâtea orĭ se simte și lipsa uneĭ reviste de specialitate.

Dacă cele dise suntŭ adevĕrate, apoĭ pentru ce nu suntŭ la noĭ totŭ atâtea reviste de specialitate? La alte națiunĭ marĭ și culte așa este. La noĭ? Nu avemŭ reviste nicĭ chiar pentru cele maĭ necesarĭ specialitățĭ. Agronomulŭ își lucră pămêntulŭ ca moșiĭ și strămoșiĭ și nu-și póte da samă, pentru ce productele unuĭ străinŭ, ce are o revistă de specialitate, suntŭ superióre în cualitate și în cuantitate. La noĭ pomologia, stupăritulŭ, mĕtăsăritulŭ și altele nu progreséză, pentru că respectiviĭ întreprindĕtorĭ se înșală de repețite orĭ în așteptările lorŭ, nu ajungŭ la resultatulŭ doritŭ. Pentru ce asta? Pentru că în lipsa uneĭ reviste a greșitŭ unŭ lucru micŭ, dar acestŭ bagatelŭ a fostŭ esențialŭ întru urmărirea scopuluĭ, și întreprindĕtorulŭ nesciindu-se emenda, desperéză și pune la o parte întréga întreprindere.

Pentru ce dar nu avemŭ reviste de specialitate? Pare că audŭ rĕspunsulŭ unanimŭ: Pentru că nu avemŭ banĭ, ér tipografia, poșta și hârtia nu suntŭ de cinste. E dreptŭ, că suntemŭ sĕracĭ, și că de cinste nu dă nimenĭ nimica, dar pentru cele maĭ necesarĭ trebuințe, cum e o revistă de specialitate, totuși ar trebuĭ să avemŭ banĭ. Acésta o cere interesulŭ nostru bine priceputŭ. Puținele spese ni-s'ar rentórce înmiite. Și apoĭ nicĭ nu suntemŭ așa de sĕracĭ, precum ne ținemŭ. Nu dămŭ noĭ sume frumóse pre articli de luxŭ, fără carĭ amŭ puté trăí? Spre esemplu unŭ preotŭ, carele trăesce singurŭ numaĭ din agronomie, saŭ unŭ docente, care se susține érăși maĭ numaĭ din agronomie, unŭ diarŭ de specialitate agronomicŭ nu pórtă, fiindŭ că nu are banĭ, dar totuși fuméză ca unŭ turcŭ. Îmĭ veți obieeționá, că acésta e écă așa unŭ bagatelŭ. Dacă e bagatelŭ, pune în tótă sĕptĕmâna prețulŭ minimŭ de 7 cr. alŭ unuĭ pachetŭ de tutunŭ la o parte, lipsesce-te de plăcerea de a-ți face gâtulŭ urloiŭ, nu de totŭ, ci numaĭ cu unŭ pachetŭ de 7 cr. pre sĕptĕmână, și în unŭ anŭ veĭ avé abonamentulŭ uneĭ reviste agronomice.

Repețescŭ decĭ, că suntemŭ sĕracĭ, dar totuși nu așa de sĕracĭ, câtŭ cele maĭ simple lipse să nu ni-le putemŭ acoperí, ci causa, că ne lipsescŭ revistele de specialitate, este lipsa de cetitorĭ. Cum? Nu scimŭ cetí? Ba scimŭ, numaĭ durere că fórte multĭ suntŭ, carĭ nu cetescŭ maĭ nimica saŭ chiar nimica. Unŭ clericŭ orĭ pedagogŭ absolvéză, se căsătoresce, se așadă într'o comună rurală și începe pre încetulŭ a neglege cetitulŭ, până ce în urmă îlŭ părăsesce cu totulŭ. Se delasă elŭ pre sine, se cufundă în grijile lucruluĭ ordinarŭ, lipsa activitățiĭ spirituale nu-ĭ maĭ este simțită, încâtŭ cu greŭ maĭ recunoscĭ într'însulŭ pre deșteptulŭ tinĕrŭ de odinióră. Și durere că de acești maĭ este încă unŭ numĕrŭ însĕmnatŭ. Chiar și între ceĭ ce se intereséză de lectură și cetescŭ cu plăcere și tractate sciințifice, suntŭ încă uniĭ, carĭ nu daŭ aprețiarea cuvenită revistelorŭ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de specialitate, ci le place mai multŭ, ce e distrăgătorŭ, orĭ să cetéscă despre tóte lucrurile órece, ex omnibus aliquid, ex toto nihil, aşa dar variaţiunea; saŭ cea maĭ însĕmnată lectură le suntŭ ḑiarele politice. Celŭ ce ar cuteza a-şĭ băga capitalulŭ în reviste de specialitate, îlŭ aruncă în vîntŭ, fiindŭ că fóea nu ar afla atâţia abonenţĭ, câtŭ să se pótă susţiné.

Aşa dară unde amŭ ajunsŭ? Acolo, că cu ḑiarele, ce se potŭ până aḑĭ susţiné, nu suntemŭ mulţămiţĭ. Din unulŭ şi acela-şĭ ḑiarŭ unuia pre lângă politică îĭ trebue economie, altuia beletristică de distragere, altuia tractate din cutare ramŭ de sciinţă, altuia prelecţiunĭ pedagogice. Câţĭ abonenţĭ, atâtea dorinţe. Ḑiarele de aḑĭ ca să se pótă susţiné, îşĭ ocupă spaţulŭ cu acelŭ materialŭ, ce este maĭ bine primitŭ de maĭoritatea publiculuĭ cetitorŭ, şi nu póte cerca gustulŭ fiesce căruĭ singuraticŭ. Maĭ adauge, că cu deosĕbire foile politice fiesce care apĕră anumite principiĭ, dela carĭ pentru gustulŭ nimĕnuĭ nu se potŭ abate.

Conclusiunea practică din cele ḑise până aicĭ este dar, că dacă voimŭ să esploatămŭ în folosulŭ nostru avantajele progresuluĭ, trebue să avemŭ banĭ şi pentru reviste de specialitate, chiar şi de ar fi să ne lipsimŭ pre unŭ momîntŭ de cutare plăcere. Singură critica nu ne ajută. —x.

Mulţămită publică.

Suntemŭ rugaţĭ cu insistinţă, să publicămŭ următórele:

Din însărcinarea sinoduluĭ protopopescŭ a tractuluĭ Ludoşŭ ţinutŭ în 31 Octobre a. c. pre basa conclusuluĭ aceluia împlinescŭ cea maĭ plăcută detorinţă de a aduce pre acéstă cale preţuituluĭ nostru jurnalŭ „Unirea“ espresiunea celeĭ maĭ profunde mulţămite din partea cleruluĭ tractualŭ pentru atitudinea resolută desvoltată în o serie de articulĭ întru demustrarea şi apărarea dreptuluĭ istoricŭ alŭ Archidiecesei mitropolitane gr. catolice de Alba-Iulia şi Făgăraşŭ spre a-şĭ alege pre Archiepiscopulŭ şi mitropolitulŭ sĕŭ.

M.-Ludoşŭ, 10 Novembre 1892.

Nicolaŭ Solomonŭ,
protopopŭ.

Noutăţĭ.

Din Diecesa Oradeĭ-marĭ. S'aŭ numitŭ *parochĭ:* la *Terebesŭ* On. *Ignaţiŭ Szilágyi,* până aci administratorŭ alŭ parochieĭ Gereuşa, la *Gereuşa* On. *Ioanŭ Székely,* fostŭ parochŭ în Tria, la *Gurba* Preon. *Vasiliŭ Zsiros,* fostulŭ parochŭ de Şiria şi protopopŭ alŭ districtuluĭ de acela-şĭ nume, la *Şiria* On. *Marcu D. Păscuţŭ,* până aci administratorŭ în Miniadŭ şi Igneşdĭ, la *Istrăŭ* On. *Coriolanŭ Ternovanŭ,* administratorulŭ parochieĭ Santăulŭ Mare. — S'aŭ numitŭ *administratorĭ actualĭ localĭ:* la *Tria* On. *Ioanŭ Papp* fostŭ capelanŭ în Vaşadŭ, la *Miniadŭ* şi *Igneşdĭ* On. *Aureliŭ Marinescu* preotŭ noŭ-ordinatŭ, la *Santăulŭ-Mare* On. *Victorŭ Szeremi* preotŭ noŭ-ordinatŭ, la *Genciŭ* On. *Ioanŭ S. Selăgianŭ.* On. *Ioanŭ Oprea,* până aci capelanŭ în Nir-Adonŭ, s'a dispusŭ în aceea-şĭ calitate la *Vaşadŭ,* ér în loculŭ dînsuluĭ la *Nir-Adonŭ* On. *Silvestru Szeremi* preotŭ noŭ-ordinatŭ.

Administrarea oficiuluĭ protopopescŭ de Şiria, după ce fostulŭ protopopŭ actualŭ Vasiliŭ Zsiros fu numitŭ parochŭ în Gurba distr. Simandŭ, până la alte dispuseţiunĭ s'a concreḑutŭ M. On. *Ioanŭ Papp* parochŭ de B. Sebes, esprimându-se tot-odată recunosciinţa Ordinariatuluĭ M. Onoratuluĭ Vasiliŭ Zsiros pentru serviţiile folositóre prestate câtŭ timpŭ a fostŭ protopopulŭ districtuluĭ numitŭ.

Spaima „Gazeteĭ“. Cetimŭ în nrulŭ 245 alŭ „Gazeteĭ Transilvanieĭ“ din an. c. următórele:

„În misiune catolică? Ḑilele aceste primirămŭ scirea, că părintele Dr. Demetriŭ Radu, care, cum scimŭ, este trimisŭ la Bucurescĭ din partea Romeĭ ca misionarŭ catolicŭ şi care ocupă postulŭ de profesorŭ la institutulŭ teologilorŭ catolicĭ din Bucurescĭ, se află de maĭ multŭ timpŭ dusŭ la Blaşiŭ. Suntemŭ informaţĭ, că d-lŭ Dr. Radu a fostŭ în adevĕrŭ pre la Blaşiŭ şi că de acolo a plecatŭ către Viena. Ceĭ carĭ cunoscŭ regulele severe ale disciplineĭ moderne catolice şi cu deosĕbire a misiunilorŭ, vorŭ sci, că unŭ preotŭ catolicŭ (între carĭ se numĕră şi părintele Radu) nu póte nicĭ să scrie în ḑiare, nicĭ să absenteze măcarŭ o singură ḑi fără de învoirea saŭ misiunea superiorilorŭ sĕĭ. Se pare aşadar, că aicĭ avemŭ de a face cu o misiune iesuită din partea Archiepiscopieĭ catolice din Bucurescĭ, probabilŭ, ca să agiteze pentru cine scie ce candidatŭ alŭ propagandeĭ romano-catolice. Atragemŭ atenţiunea consistoriuluĭ din Blaşiŭ asupra unorŭ astfelŭ de uneltirĭ în aşteptarea, că la casŭ, cândŭ acestŭ *misionarŭ catolicŭ* s'ar reîntórce érăşĭ pre la Blaşiŭ, să i-se dea unŭ *consilium abeundi.“*

„Gazeta Transilvanieĭ“ de cândŭ a primitŭ dela părintele Radu lecţiunea din dreptulŭ publicŭ alŭ bisericeĭ nóstre, se vede că nu maĭ are odihnă de dînsulŭ şi de aceea îlŭ urmăresce cu privire spăriósă şi în călătoriile luĭ din zonă în zonă. Noroculŭ însă, că reposatulŭ Baross a întrodusŭ astfelŭ de bilete, încâtŭ de pre ele nu poţĭ afla, unde călătoresce omulŭ. Numaĭ din împrejurarea acésta ne esplicămŭ, că raportorulŭ „Gazeteĭ“ n'a pututŭ să ne spună apriatŭ loculŭ, unde călătoresce Radu, ci a pututŭ afla numaĭ direcţiunea călătorieĭ „către Viena“ orĭ către Crăciunelulŭ de josŭ, ce totŭ una este. Noĭ însă scimŭ positivŭ, că părintele Radu nu umblă în căile sale cu gândulŭ de a face „uneltirĭ“ în contra bisericeĭ nóstre. Cândŭ se va rentórce la Blaşiŭ, va fi primitŭ aci cu dragostea şi stima, carea o merită, şi nu i-se va da „consilium abeundi“, pentru că Blăşeniĭ suntŭ cu multŭ maĭ ospitalĭ, decâtŭ a da cuĭva „consilium abeundi“, fie acela chiar şi vre unŭ domnŭ din redacţiunea „Gazeteĭ“.

Gimnasiulŭ superiorŭ gr. cat. românŭ din Blaşiŭ a fostŭ cercetatŭ în 9, 10, 11 şi 12 a l. c. de către Magnificenţa Sa Dlŭ directorŭ supremŭ Kuncz Elek, care a asistatŭ la prelegerile din tóte obiectele de învăţămîntŭ afară de religiune. Sâmbătă a fostŭ conferinţă sub presidiulŭ M. D. Directorŭ supremŭ. Cu progresulŭ dovedit de tinerimea studiósă atâtŭ în sciinţă câtŭ şi în moralitate s'a declaratŭ mulţămitŭ. Escepţiunĭ aŭ avutŭ maĭ alesŭ faţă de salele de propunere, carĭ suntŭ micĭ în proporţiune cu numĕrulŭ şcolarilorŭ.

Concursŭ pentru staţiunĭ cantorŭ-docentale. Cu terminulŭ de 30 Novembre a. c. se escrie concursŭ pentru staţ cant.-doc. din *Copandŭ,* protopopiatulŭ Turdeĭ. Emolumintele: 160 fl. din cassa bisericeĭ, 80 fl. din repartiţiune, 5 jug. pămêntŭ arătorŭ = 25 fl. şi stola = 15 fl. — Staţ. doc. din *Bicazŭ,* protopopiatulŭ Giurgeuluĭ, emolumentele: 200 fl. din budgetulŭ comunalŭ, folosirea grădineĭ scolastice şi a celeĭ de pomăritŭ şi lemne focale.

Procesulŭ de presă alŭ dluĭ Dr. Vasiliŭ Lucaciŭ intentatŭ sub cuvîntŭ, că „Invitarea la conferinţa din Şişescĭ din 2 Iuliŭ a. c. ar cuprinde delictŭ de agitare la ură contra naţionalităţilorŭ provĕḑută în codicele penalŭ art. 172 alin. 2.“, — s'a pertractatŭ Sâmbătă în 12 a l. c. înaintea curţiĭ cu juraţĭ din Dobriţinŭ. Dlŭ Dr. V. Lucaciŭ, precum era de prevĕḑutŭ, a fostŭ condamnatŭ la unŭ anŭ închisóre de stată, 500 fl. amîndă în banĭ şi suportarea speselorŭ procesuale. Apĕrătorulŭ dluĭ Dr. Lucaciŭ a fostŭ dlŭ advocatŭ din Cluşiŭ Iuliŭ Coroianŭ, care în cuvîntulŭ de apĕrare ascultatŭ cu viŭ interesŭ a espusŭ în lineamintele principale programulŭ politicŭ alŭ Românilorŭ. Acestŭ programŭ fiindŭ îndreptăţitŭ, Lucaciŭ, lucrândŭ spre realisarea luĭ, nu a comisŭ nicĭ unŭ delictŭ. Dlŭ Lucaciŭ s'a apĕratŭ în limba română. Apĕrarea dsale a fostŭ tradusă de interprete. Dlŭ Coroianŭ a insinuatŭ recursŭ de nulitate contra sentinţeĭ aduse, din causă că apĕrarea dluĭ Lucaciŭ nu a fostŭ tradusă corectŭ. Procurorulŭ a pretinsŭ o cauţiune de 5000 fl. spre a lăsă pre dlŭ Lucaciŭ pre piciorŭ liberŭ, dară comisiunea judecătóre l'a absolvatŭ de cauţiune, garantândŭ pentru dînsulŭ domniĭ Coroianŭ şi Nestorŭ. La pertractare a fostŭ de faţă unŭ publicŭ fórte numĕrosŭ. Inteligenţa şi poporulŭ românŭ, carĭ aŭ însoţitŭ pre dlŭ Lucaciŭ la Dobriţinŭ, aŭ aranjatŭ acolo unŭ banchetŭ în onórea luĭ. Se înţelege, că liberaliĭ locuitorĭ aĭ Romeĭ calvinescĭ şi maĭ alesŭ studenţiĭ dela academia de dreptŭ nu s'aŭ pututŭ reţiné dela insultarea Românilorŭ.

Redactorulŭ „Vulturuluĭ“ dlŭ Iustinŭ Ardeleanŭ a fostŭ condamnatŭ de către tribunaluluĭ din Oradea-mare la arestŭ de 12 ḑile pentru unŭ articulŭ vătĕmătorŭ pentru magiarĭ (?) publicatŭ în fóea umoristă „Vulturulŭ“.

Regele Românieĭ în Viena. M. S. Regele Carolŭ şi A. S. R. prinţulŭ moştenitorŭ Ferdinand întorcêndu-se dela Sigmaringen aŭ sositŭ la Viena Marţĭ diminéţă. La gara de vestŭ aŭ fostŭ primiţĭ de M. Sa Monarchulŭ nostru şi de AA. LL. archiducii imperialĭ. Regele Carolŭ şi prinţulŭ Ferdinandŭ aŭ petrecutŭ în Viena ca óspeţĭ aĭ M. S. Monarchuluĭ nostru până Joĭ séra, cândŭ aŭ plecatŭ spre Bucurescĭ.

Acusarea unuĭ protopretorŭ pentru abusulŭ de oficiŭ (normatŭ în § 472 a cod. penalŭ, art. de lege V din 1878). Reuniunea învĕţătorilorŭ românĭ dela şcólele confesionale gr. or. din diecesa Caransebeşuluĭ a înaintatŭ la vicecomitele comitatuluĭ Timişŭ o acusă contra protopretoruluĭ din cerculŭ Ciacova, Iuliŭ Somogyi, care abusândŭ de oficiulŭ sĕŭ a disolvatŭ cu forţă brachială adunarea numiteĭ reuniunĭ convocată în Ciacova la 10 Sept. a. c., deşi statutele reuniuniĭ suntŭ aprobate de înaltulŭ ministerŭ r. u. de interne. Pretestulŭ disolvăriĭ a fostŭ, că ţinerea adunăriĭ i-s'a notificatŭ dluĭ protopretorŭ în limba română şi nu în cea magiară.

† **Lazarŭ Baldi.** Subscrişiĭ cu inima frântă de durere anunţă, că neuĭtatulŭ soţŭ, unchiŭ şi consângénŭ *Lazarŭ Baldi,* proprietarŭ şi membru fundatorŭ alŭ Asociaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ etc. după unŭ morbŭ greŭ şĭ-a datŭ nobiluluĭ sĕŭ sufletŭ în mânile creatoruluĭ Marţĭ în 8 Nov. a. c. la 7 óre diminéţa împărtăşitŭ fiindŭ cu SS. Sacramente ale muribunḑilorŭ, în anulŭ alŭ 70-lea alŭ vieţiĭ şi alŭ 28-lea alŭ fericiteĭ sale căsătoriĭ. Rĕmăşiţele pămêntescĭ s'aŭ înmormîntatŭ Miercurĭ în 9 Novembre st. n. d. a. la ½3 óre dela casa proprie din strada Magiară din afară Nr. 6 după ritulŭ gr. cat. în cimiteriulŭ centralŭ, ér părăstasulŭ pentru repausulŭ sufletuluĭ s'a ţinutŭ Vinerĭ în 11 Nov. la 10 óre a. m. în biserica gr. cat. Fie-ĭ ţĕrîna uşóră şi memoria binecuvîntată! Cluşiŭ, în 8 Novembre 1892. *Teresia Baldi* născ. *Niklos* ca soţie; *Maria* vĕd. *Vişai* n. *Baldi* ca soră şi fiiĭ sĕĭ; *Rosalia Popŭ* n. *Baldi* cu soţulŭ eĭ *Nicolaŭ Popŭ* protopretorŭ, *Ioanŭ Baldi* oficialŭ reg. de poştă şi soţia *Iuliana Zăvoianŭ, Maria Popŭ* n. *Baldi* cu soţulŭ eĭ *Ioanŭ Popŭ* parochŭ, ca nepoţĭ şi nepóte. *Ema Popŭ* măr. *Dumbravă* cu soţulŭ eĭ *Vasiliŭ Dumbravă* notarŭ comitatensŭ, *Aureliŭ Popŭ* vice-notarŭ la jud. cerc. reg. şi soţia sa *Irina Antal, Virginia Popŭ,* ca strănepóte şi strănepotŭ.

Casŭ de mórte. *Nicolaŭ Deacŭ,* parochŭ gr. cat. în Tăurenĭ (protopopiatulŭ Ludoşuluĭ), după unŭ morbŭ îndelungatŭ a reposatŭ la 6 a l. c. în alŭ 68-lea anŭ alŭ etăţiĭ. Înmormîntarea a fostŭ în 8 a l. c. funcţionândŭ şepte preoţĭ tractualĭ în frunte cu P. O. D. protopopŭ Nicolaŭ Solomonŭ, care cu cunoscuta-ĭ elocinţă a ţinutŭ şi cuvîntarea funebrală, amintindŭ meritele defunctuluĭ.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Censura și interdicțiunea operei lui Petru Maiorŭ „Istoria pentru începutulŭ Românilorŭ în Dacia".

De Teodorŭ Roșu em. profesorŭ gimnasialŭ.

(Continuare.)

Acele puncte interrogatóre suntŭ: 1. Edat'aĭ Multŭ Onoratŭ Dta (A. R. Dvra = Admodum Reverenda Dominatio Vestra) o carte anume „Istoria despre originea Românilorŭ în Dacia"? 2. Prin cine s'a revĕdutŭ, censuratŭ și aprobatŭ? 3. Unde, prin cine și în câte exemplare s'a tipăritŭ? 4. Să areți, în câte exemplare s'a rĕspânditŭ deja, și nominalŭ prin cine, saŭ librarĭ, saŭ comisionarĭ, și în carĭ locurĭ s'a espusŭ spre vîndare. 5. Să presenți însă-și cartea în originalŭ.

Consiliarulŭ în conformitate cu rĕspunsulŭ de maĭ josŭ alŭ autoruluĭ reflectéză, că nefindŭ la tipografie altŭ censorŭ, carele să scie perfectŭ limba română, autorulŭ a fostŭ necesitatŭ a se îndrepta către unŭ censorŭ estraneŭ suplentŭ, și pentru aceea fapta luĭ Maiorŭ în respectulŭ censureĭ se póte iertá (et sic quoad censuram factum dicti Major relevari posse humillime censeo). Ce privesce pretinsele ofensiunĭ în contra episcopuluĭ, dice consiliariulŭ maĭ departe, că fiindŭ cartea scrisă cu litere cirile în limba română, pre carĭ dînsulŭ nu le scie, ca să nu judece ca orbulŭ despre colorĭ, opiniunea sa este, să se trimiță cainta împreună cu cartea la episcopulŭ de Oradea-mare Vulcanŭ, de-órece cum a espusŭ însu-și censorulŭ Maiorŭ cu graiulŭ, e vorba despre ierarchia eclesiastică (cum hierarchia ecclesiastica, prout ipsemet censor Major oraliter exposuit, involvatur). Episcopulŭ Samuilŭ Vulcanŭ, carele fără îndoélă cunoscea atâtŭ caractĕrulŭ acusatoruluĭ, câtŭ și alŭ acusatuluĭ și corelațiunile lorŭ (qui tam querulantis, quam et querulati characterem et corelationes indubie noscit), să se însărcineze a face escerpte despre cele ofensive din carte și a-și propune opiniunea referitóre la imputațiunile făcute de Bobŭ, la eventuala satisfacțiune și la oprirea vîndăriĭ ulterióre a cărțiĭ.

Petru Maiorŭ în declarațiunea sa scrisă fără datŭ rĕspunde la cele cincĭ puncte și anume: La primulŭ afirmativŭ. La alŭ doilea: „În lipsa unuĭ revisorŭ ordinarŭ, carele să pricépă bine limba română, în carea e scrisă cartea memorată, acésta s'a revĕdutŭ și aprobatŭ prin Constantinŭ Diaconoviciŭ Loga, învĕțătorŭ la școla română pestană, filosofŭ absolutŭ și bine versatŭ precum în sciințele latine așa și în literatura română, carele aducêndŭ cu sine necesitatea, la recercarea oficiuluĭ tipografieĭ universităților reg. a suplinitŭ de vre-o câte-va orĭ și oficiulŭ de corectorŭ în limba română, și a și revĕdutŭ unele." La alŭ treilea punctŭ: „Cartea s'a tipăritŭ în 1500 exemplare în tipografia universităților pestane în anulŭ 1812." La alŭ patrulea: „Exemplare din acéstă istorie nu s'aŭ vîndutŭ prin librarĭ saŭ comisionarĭ, ci vre-o câteva prin mine; cele maĭ multe însă s'aŭ transportatŭ în România transalpină, unde s'aŭ vîndutŭ maĭ vîrtosŭ și până acum celealalte cărți române tipărite în tipografia universităților regescĭ ungare. Afară de acestea, o sută de esemplare s'a trimisŭ de mine luĭ Michailŭ Munteanŭ preotŭ alŭ diecesei greco-catolice de Oradea-mare, notarŭ consistorialŭ, spre vîndare. Câte exemplare din istorie se vorŭ fi vîndutŭ, nu potŭ arĕta anume, până ce nu voiŭ fi făcutŭ computŭ cu numita tipografie, unde se păstréză esemplarele rĕmase. În alte locurĭ ale monarchieĭ austriace cu scirea mea nu suntŭ exemplare din istoria depusă spre vîndare." Pentru punctulŭ alŭ cincilea alătură unŭ esemplarŭ din istorie. În fine dice, că n'a cutezatŭ a trece preste marginile celorŭ întrebate, dar speréză, că în casŭ de ulterióră necesitate îi va fi concesŭ a se apĕra.

Palatinulŭ a aprobatŭ opiniunea de maĭ susŭ a consiliariuluĭ Latinoviciŭ, căcĭ sub 22 Iuniŭ 1813 Nr. 996 a trimisŭ episcopuluĭ Samuilŭ Vulcanŭ în copie cainta luĭ Bobŭ, representațiunea luĭ Bánffy, relațiunea luĭ Latinoviciŭ împreună cu punctele interrogatóre și cu declarațiunea luĭ Maiorŭ, precum și unŭ exemplarŭ din istorie cu acea însărcinare, „ca să revadă cartea, să adnoteze ce va afla vătĕmătoriŭ într'însa, și atâtŭ față cu imputările făcute luĭ Maiorŭ de D. episcopŭ Bobŭ, câtŭ și față cu eventuala satisfacere și oprirea ulterióreĭ vîndărĭ a cărțiĭ să compună și să-ĭ subștérnă opiniunea". [1]) La acestŭ actŭ, carele autentică așa dicêndŭ pre celealalte espedate în copie, e subscrisŭ: Iosephus Palatinus m. pr.

Episcopulŭ Samuilŭ Vulcanŭ împlinindŭ însărcinarea primită a rĕspunsŭ sub 10 Augustŭ 1813, că esaminândŭ cartea de sub întrebare, afară de celea dela pag. 204 și 336 și următórele n'a aflatŭ altele, carĭ ar puté fi vătĕmătóre. Acele pagine le-a tradusŭ verbalŭ în limba latină, care traducere o substerne împreună cu esemplarulŭ cărțiĭ. Conceptulŭ traducerii esistă, și anume „Versio ad pag. 204 linea 5-a incipiens ex valachico in latinum idioma" și „Versio ad pag. 336, 337 et 338 linea 4-a ex valachico in latinum idioma". Este de însĕmnatŭ, că din traducere lipsescŭ numaĭ cele referitóre la Vulcanŭ pag. 337 seria 4 din josŭ până la pag. 338 seria 4 din susŭ (în edițiunea cu litere latine pag. 325 seria 8—17).

Samuilŭ Vulcanŭ resumă cuprinsulŭ paginelorŭ incriminate în următórele: „Ce se ține de pagina 204, unde e vorba despre asupririle unorŭ membri din clerulŭ transilvanŭ suferite din partea maĭ marilorŭ aceluia-și clerŭ, deși discursulŭ nu are nicĭ o legătură cu celalaltŭ contextŭ alŭ istorieĭ, și se póte dice intrusŭ spre a pĕta și inculpa pre fruntașii clerului transilvanŭ, totuși fiindŭ că în acelŭ discursŭ nu se numesce nicĭ o persónă, carea ar fi vătĕmatŭ pre alții, ba autorulŭ vorbesce în numĕrulŭ pluralŭ de maĭ mulți, numaĭ cu violentă restricțiune a sensuluĭ se póte înțelege despre episcopulŭ numitŭ. — În celea dela pag. 336 și următórele autorulŭ se pare a fi greșitŭ în contra reverinței datorite prelatuluĭ sĕŭ maĭ vîrtosŭ în aceea, că-lŭ represintă maĭ multŭ din partea grijiĭ economice, și cartea tradusă de episcopŭ altcum cu bună intențiune și cu ostenélă, o dejudecă aspru după opiniunea modernă despre vechiĭ scolasticĭ."

După acestea se formuléză opiniunea finală:

„După ce tóte acestea s'ar scóte din istorie, s'ar adauge o declarațiune despre abatere (extravagationis), și s'ar corege opulŭ aci într'acestŭ modŭ, suntŭ de acea părere umilită, ca acéstă carte cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ să se lase spre vîndare, cu câtŭ acéstă istorie dedusă din istoricĭ vechĭ și bunĭ e unica în limba română, carea o potŭ ceti cu folosŭ toți ceĭ ce sciŭ numaĭ limba română." [2]) Maĭ încolo propune opinantele, ca autorulŭ să cĕră iertare dela episcopulŭ sĕŭ, și în istoria bisericéscă, ce o va eda în curêndŭ, să-lŭ laude după cuviință pentru calitățile preclare, ostenelele puse spre cultura națiuniĭ și pentru iubirea luĭ către clerŭ, ĕră în viitorŭ autorulŭ la revisiunea cărțilorŭ sale să se folosésca de censorŭ maĭ probatŭ. Cu respectŭ la deprecațiune se esprimă Vulcanŭ, „Nicĭ nu credŭ, că sufletulŭ unuĭ presulŭ atâtŭ de mare să fie așa de străinŭ, ca subalternuluĭ sĕŭ întorsŭ, carele va fi reparatŭ deja onórea vătĕmată, să nu-ĭ condoneze așa ca să nu maĭ cĕră altă satisfacțiune." [1]).

Nu cunoscŭ textulŭ judecățiĭ aduse de Palatinŭ în urma acesteĭ opuniunĭ, dară dintr'o epistolă a luĭ Petru Maiorŭ către Samuilŭ Vulcanŭ resultă fără nicĭ o îndoélă, că judecata a fostŭ întru tóte conformă cu opiniunea dată de Vulcanŭ. Altmintrea textulŭ aceleĭ judecățĭ se va puté afla în archivele din Budapesta în firulŭ celorŭ precedenți. Ecă ce scrie Maiorŭ luĭ Vulcanŭ cu litere cirile, în a cărorŭ transcriere cu latine pentru *ea* pronunțatŭ astădĭ la noĭ maĭ ca *ĕ* îotacisatŭ întrebuințezŭ *ĕ* cu accentulŭ gravŭ spre a-lŭ distinge de *é* (ea) d. es. vrème, cèle etc.

Préluminate, și Présfințite Dómne Episcope Dómne, mie milostivŭ Patronŭ!

Fascicululuĭ celŭ trimisŭ de Măria ta prin cantorulŭ Maga l'am datŭ la loculŭ luĭ. Despre lucrulŭ meŭ celŭ cu istoria, eŭ cu judecata Înnaltuluĭ Palatinŭ tocma am fostŭ mulțămitŭ, vĕdêndŭ, că trupulŭ istorieĭ nu se strică, ba încă se vestesce, că cu folosŭ se póte ceti. Cu acéstă judecată, mi-se pare, că ar fi trĕbuitŭ și Ardelèniĭ să fie îndestuliți, de vrème ce eŭ tóte cèle de Înnălțatulŭ Palatinŭ poruncite le-am împlinitŭ. Ci cum fuĭ însciințatŭ, preste patru sute de exemplare, carĭ le aveam în Sibiŭ, tóte le-aŭ cărătŭ la Clușiŭ, nu mĕ îndoescŭ, că cu titulă de confiscație. Cu care întîmplare mĕ păgubescŭ prea tare. Pentru aceea mĕ rogŭ Mărieĭ tale, ca să te milostivescĭ a mĕ învĕță, ce să facŭ întru acestŭ lucru, și a mĕ ajuta; căcĭ cu acea faptă, mi-se pare, că totŭ trupulŭ istorieĭ se osîndesce împotrivă de cum a judecatŭ Înnaltulŭ Palatinŭ, la carele prin Ardelenĭ am fostŭ pîritŭ. Cu adâncă evlavie rĕmânêndŭ

A Mărieĭ Tale
În Buda 31 Martie 1814

preaumilită slugă
Petru Maiorŭ, m. p.,
revisorŭ cărțilorŭ.

La acéstă epistolă a rĕspunsŭ Samuilŭ Vulcanŭ în 17 Aprile 1814 totŭ cu litere cirile:

Cinstite în Christosŭ frate!

Ce să facĭ în rîndulŭ exemplariurilorŭ istorieĭ, ce le aveaĭ la Sibiŭ și acum dóră pentru confiscație la Clușiŭ s'aŭ purtatŭ, eŭ alta nu aflu, decâtŭ să instăluescĭ Înnălțatuluĭ Palatinŭ, ca judecata sa, prin care istoria de care e vorbă, luândŭ afară foile ce se dicea vătĕmătóre, ca o carte de folosŭ să lasă să se vîndă, să binevoéscă a o face cunoscută și la Clușiŭ, și a urdi ținerea eĭ.

Numaĭ așa mi-se vede a fi cu putință de (a) căpĕtă înnapoĭ culèsèle cărțĭ, și a le da ĕră la vîndare; însă de s'aŭ confiscăluitŭ acele cărțĭ, nu pentru că dóră nu ar fi fostŭ cunoscută judecata În. Palatinŭ, carea după cum mergŭ lucrurile trebuit'aŭ să se scrie D. Gubernatorŭ, ci pentru că vîndătoriulŭ nefăcêndŭ în foile învĕjbite (sic) cuviinciósă îndreptare aŭ cutezatŭ din iale a vinde, atuncĭ rugămintea trebue întórsă spre confiscătorĭ cu adeverință precum că înaintea lorŭ emendația detornică se va sĕvîrși."

(Va urmá.)

Eufrosina.

(Continuare.)

Eufrosina era întocmaĭ ca o flóre îndoită de viscolŭ. Până acum nu a prea vĕdutŭ jertfa în tótă mărimea eĭ, dar acum tóte îi eraŭ înaintea ochilorŭ, de o parte iubirea către tatălŭ sĕŭ și către Armand, care ĭ-ar puté face viața așa de fericită și ĭ-o ar umplé de căldură și lumină, ĕr de altă parte vedea viața petrecută în singurătate de bună voe, o vedea gólă și îngrozitóre.

[1]) Ut eundem libellum revidere, et quae laesiva illic compererit, excerpere, actam reflexe facta per D. episcopum Bab authori Petro Major imputationes, quam et dandam nefors satisfactionem et inhibendam questionati libri ulteriorem venditionem.

[2]) Demisse censerem, librum hunc eo magis venui esse relinquendum, quod historia haec ex antiquis et bonis historicis deducta unica in lingua valachica existat, quam cum utilitate legere possent, qui tantum valachicae gnari sunt linguae.

[1]) Neque enim tanti Praesulis animum adeo crederem alienum, ut converso suo subalterno, qui jam laesum honorem refarciverit, ita condonet, quin aliam ultro peteret satisfactionem.

Digitized by Babeș-Bolyai University Library Cluj

Avea încă timpŭ, să se hotărésca, şi nimenĭ nu o va osîndi. Dar apoĭ érăşĭ vedea păcatele înfiorătóre ale nefericituluĭ sĕŭ tată, îlŭ vedea împresuratŭ de blăstĕmurile ceriuluĭ, şi nu se maĭ gândi. Se ridică hotărîtă şi plină de curajŭ. „Voiŭ suferi," îşĭ dise. „Altă scăpare nu este, şi tu Dumnedeule şi sântă Fecióră, îmĭ veţĭ sta întru ajutorŭ!"

Eufrosina în nóptea aceea nu închise nicĭ unŭ ochiŭ. Desŭ de diminéţă după ce s'a îmbrăcatŭ cu haĭna sa cea simplă, intră în odăile tătâne-sĕŭ. Voia să-lŭ vadă încă odată şi maĭ pre urmă, pre cândŭ elŭ dórme şi nu scie nimica. Îlŭ şi află pre sofă, şi dóuĕ sticle góle arătaŭ, ce lécurĭ de somnŭ întrebuinţéză.

Ea intră încetŭ şi se apropie de elŭ. „Rĕmâĭ sănătosŭ, tată!" suspină încetŭ şi-şĭ sterge lacremile. „Ţie nicĭ prin minte nu-ţĭ trece, că fiĭcă-ta te părăsesce pentru vecie!"

Elŭ făcu o mişcare. Eufrosina voia să se retragă în grabă, dar elŭ nu se trezi, ci numaĭ vorbia în visŭ: „În lăturĭ, nălucĭ ale trecutuluĭ! Nu mĕ maĭ chinuiţĭ! Eŭ suntŭ unŭ patriotŭ şi-mĭ iubescŭ scumpa mea ţară! Cine-mĭ vorbesce de rudeniĭ? Eŭ nu maĭ am nicĭ tată nicĭ frate!" Şi aşa vorbia maĭ departe, dar aşa de neînţelesŭ, câtŭ Eufrosina maĭ multŭ nu pricepea nimica.

Inima eĭ se împotrivia, dar sufletulŭ îĭ rĕmase tare şi hotărîtŭ. Trecu încă odată prin tóte coridórele şi chiliile, unde a trăitŭ aşa de bine, privi încă odatŭ de pre balconŭ la împrejurimea, ce aşa de multŭ îĭ-a plăcutŭ, şi apoĭ se depărtă cu unŭ ultimŭ rĕmasŭ bunŭ.

În satŭ era tăcere. Numaĭ la ospĕtărie aştepta căruţa posteĭ. Acuşĭ se deschise biserica. Preotulŭ chiarŭ păşia la altarŭ, ér Simoneta îmbrăcată în haine de călătorie îngenunchia într'unŭ scaunŭ. Eufrosina se duse lângă ea. Aŭ sunatŭ chiarŭ şese şi jumătate, cândŭ toţĭ treĭ părăsiră biserica şi se îndreptară către casa parochială. Simoneta merse să vadă de trăsură, pre cândŭ Eufrosina intră cu preotulŭ în bibliotecă.

„Aşa dar n'aĭ pregătitŭ pre tatălŭ tĕŭ chiar de felŭ?" întrebă elŭ.

„Nu! Nu o puteam face, fără ca să-ĭ spunŭ totulŭ şi să-lŭ facŭ să-şĭ vadă vinovăţia în ochiĭ fiiceĭ sale!"

„Bine aĭ făcutŭ! Dar óre nu-ĭ va fi prea grea lovitura?"

„O, dar fiinţa mea de faţă îĭ este unŭ chinŭ, — şi apoĭ dta îĭ veĭ spune tóte."

„Îţĭ promitŭ."

„Sciŭ, că veĭ avé neplăceri, domnule părinte! Te va învinovăţi, că m'aĭ lăsatŭ să facŭ acestŭ paşŭ."

„Nu face nimica, draga mea. Mĕ chiarŭ bucurŭ, că potŭ să ieaŭ asupră-mĭ o parte din greutatea paşuluĭ tĕŭ."

„Spune-ĭ, că m'am dusŭ de bună voe şi nimenĭ nu m'a silitŭ orĭ îndemnatŭ. Spune-ĭ şi aceea, că mĭ-a fostŭ aşa de greŭ, să-lŭ părăsescŭ!"

Se auţia afară trăsura. Eufrosina se aruncă la piciórele preotuluĭ. „Binecuvîntă-mĕ," se rugă ea. „Binecuvîntarea dtale îmĭ va mări puterile şi mĕ va întări pre drumulŭ meŭ!"

Mâna îĭ trĕmură, cândŭ şĭ-o puse pre capulŭ eĭ. „Dumnedeŭ să te binecuvinte şi să te încununе cu darulŭ sĕŭ!" Şi o petrecu până la pórtă.

„Rógă-te pentru mine, părinte, căcĭ sarcina îmĭ apasă greŭ umeriĭ."

„Nu o veĭ purtá singură, Eufrosino. Eŭ încă mĕ voiŭ încovoia de greutatea eĭ. Dacă mĭ-aşĭ fi priceputŭ maĭ bine datoria, tatălŭ tĕŭ nu cădea aşa de adâncŭ."

„Dta?" întrebă fata cuprinsă de mirare.

„Da, eŭ, Eufrosino. În timpulŭ acela însă ochiĭ meĭ încă eraŭ cuprinşĭ de întunerecŭ. Trebuia să fiŭ maĭ energicŭ faţă cu ceĭ ce l'aŭ adusŭ la perire."

„Eŭ nu te înţelegŭ."

„Aşa dar să sciĭ, copila mea, că eŭ îţĭ suntŭ rudenie de aprópe. Mamă-ta a fostŭ singura mea soră."

„O Dumnedeule, cum îţĭ mulţămescŭ! Acum pricepŭ totulŭ! Eştĭ dar unchiulŭ meŭ, acelŭ Victorŭ nobilŭ, despre care mĭ-a vorbitŭ Catarina?"

„Vedĭ dar, că o parte a vineĭ cade asupra mea. Voiŭ suferi şi eŭ de o potrivă cu tine. Maĭ înainte de ce aĭ fi sciutŭ tu cele ce sciĭ acum, eŭ mĕ rugam neîncetatŭ pentru părinţiĭ tĕĭ!"

Ea privia la elŭ şi-ĭ ascultă cu pietate cuvintele.

„Şi óre nu se póte schimba hotărîrea ta?"

„Nu, de o mie de orĭ nu!" dise ea cu însufleţire. „Dar acum mĕ simţescŭ aşa de mângâiată şi mergŭ în claustru, ca şi cândŭ aşĭ merge la cununie. Dar nu este aşa? Óre nu mergŭ eŭ la logodnă cu mirele Isusŭ? Şi ne vomŭ rugá amîndoĭ pentru tata şi pentru sĕrmana mea mamă!"

„Da, Eufrosino, să te rogĭ pentru ea. Eŭ am iubit'o nespusŭ, pre lângă tótă nevrednicia eĭ. Plécă în pace acum! Dumnedeŭ să fie cu tine în calea ta!"

Eufrosina duse la buze mâna preotuluĭ. „Rĕmâĭ sănătosŭ, unchiule!" îĭ dise voiósă şi apoĭ se aruncă sprintenă ca o căprióră în trăsură şi salută încă odată pre preotŭ.

Trăsura porni.

„Câtŭ eştĭ de bunŭ, Dumnedeule, că ĭ-aĭ datŭ eĭ o astfelŭ de fiică," esclamă elŭ ştergêndu-şĭ o lacrimă.

După câteva óre preotulŭ fu anunţatŭ luĭ Lerival.

„Şi ce caută elŭ la mine," murmură acesta. „Eŭ nu mĭ-am făcutŭ nicĭ odată de lucru cu popiĭ?

„Cetăţene Liberté!" îlŭ agrăi cineva.

La auţulŭ cuvintelorŭ acestora republicanulŭ era ca lovitŭ de fulgerŭ.

Privirĕ unulŭ în faţa celuĭalaltŭ. Lerinval se silia să impună străinuluĭ cu privirea sa, dar deodată îngălbeni, şi o mie de aducerĭ aminte se deşteptară în sufletulŭ luĭ.

„Iuniŭ Brutŭ," strigă elŭ.

„Da, acesta este numele meŭ de odinióră. Eŭ îţĭ aducŭ salutările fiiceĭ tale, a nepóteĭ mele."

„Fiica mea? Ce aĭ tu de a face cu ea? Şi unde e?"

„Acum va fi departe, fórte departe de aci!"

Lerinval era ca unŭ turbatŭ. Elŭ îşĭ descărcă mânia asupra preotuluĭ făcêndu-ĭ celea maĭ amare imputărĭ şi învinovăţindu-şĭ soţia cu tóte crimele trecutuluĭ.

Preotulŭ îĭ rĕspundea cumpĕtatŭ şi liniştitŭ. Şi cândŭ furiosulŭ tată îlŭ ameninţă cu tribunalulŭ, elŭ îĭ arătă, că nu a silit'o la paşulŭ acela. Îlŭ sfătui, că maĭ bine să tacă decâtŭ să maĭ ridice vĕlulŭ de pre crimele trecutuluĭ, căcĭ în sfârşitŭ ar fi numaĭ spre rĕulŭ şi ruşinea luĭ.

Lerinval se depărtă din chilie înjurândŭ pre preotŭ şi pre fiică-sa cu cuvintele cele maĭ triviale. Preotulŭ nu avea încătrăŭ, îlŭ lăsă în mâna sorţiĭ.

Desfrîulŭ luĭ Lerinval de acum nu maĭ avea marginĭ. Sătenii vorbiaŭ, că a intratŭ în elŭ necuratulŭ. Dar preotulŭ îşĭ ridica ochiĭ spre ceriŭ şi se încredea în viitorŭ. „Nu se póte perde unŭ sufletŭ, pentru care se facŭ atâtea," îşĭ dicea elŭ. „Eufrosina va triumfa, chiarŭ anĭ de vorŭ trece, dar ea va eşi învingĕtóre!"

VIII.

Reprivire.

În timpulŭ cândŭ locotenentulŭ corsicanŭ şĭ-a pusŭ corona luĭ Carolŭ celŭ mare pre capulŭ sĕŭ, unŭ generalŭ anumitŭ Fournet era celŭ maĭ vĕdutŭ în imperiŭ. Elŭ era ca şi alţiĭ mulţĭ dintr'o familie de josŭ, era fiulŭ unuĭ ospĕtarŭ din suburbiulŭ St. Antoine. Însufleţitŭ de principiile revoluţionare intră în miliţie şi în scurtŭ timpŭ avanţă ca oficerŭ.

În Vendee se distinse cu deosĕbire, unde s'a purtatŭ aşa de umanŭ chiar şi cu inimicii, câtŭ câştigase iubirea tuturorŭ.

Maĭ târdiŭ se luptase cu emigraţiĭ şi în urmă însoţi pre generaluluĭ Bonaparte în espediţia egipténa. Acesta cu ochiĭ sĕĭ de vulturŭ descoperi îndată frumósele însuşirĭ ale bravuluĭ maĭorŭ şi între eĭ doĭ se legă o prietinie strînsă, deşi caracterele lorŭ eraŭ divergente. Bonaparte adecă era condusŭ de egoismŭ, precândŭ Fournet cunoscea numaĭ iubirea republiceĭ. Cruţimile, ce s'aŭ făcutŭ pre acelŭ timpŭ, l'aŭ mişcatŭ adâncŭ, dar n'a încetatŭ a spera, că idealulŭ luĭ va eşi gloriosŭ din ruinele acelorŭ mişeliĭ. Cruţimile, la carĭ a fostŭ martorŭ, şi ómeniĭ, ce ĭ-aŭ dîrîmatŭ idealurile, ĭ-aŭ gravatŭ în caractĕrŭ o tristeţă, ce se oglinda în esternulŭ luĭ la totŭ momîntulŭ. Fruntea luĭ erá posomorîtă, sprîncenele şi buzele strînse laolaltă.

Pre câmpulŭ de bătae elŭ a fostŭ celŭ dintâiŭ şi celŭ din urmă. Pre puntea dela Arcole a fostŭ celŭ maĭ curajosŭ, la Marengo totŭ trupulŭ îĭ erá o rană. Bonaparte l'a decoratŭ cu tóte onorurile maĭ de frunte.

(Va urmá.)

Bibliografie.

Testamentulŭ şi Literele fundaţionale ale fericituluĭ Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraşŭ *Dr. Ioanŭ Vancea de Buteasa.* Blaşiŭ 1892. Tipografia Seminariuluĭ gr. cat. în Blaşiŭ. Se află de vîndare la Administraţia „Unirii". Preţulŭ 10 cr., cu portŭ postală 15 cr.

Mitropolitulŭ Dr. Ioanŭ Vancea de Buteasa. *Schiţă biografică.* Blaşiŭ 1890. 8° micŭ. Preţulŭ 10 cr. Venitulŭ curatŭ este destinatŭ pentru internatulŭ de fete din Blaşiŭ. Recomandămŭ lăţirea acesteĭ prea interesante scrierĭ în cercurĭ câtŭ se póte maĭ întinse.

Mihailŭ Eminescu. *Studiŭ criticŭ. Blaşiŭ 1891. Biblioteca „Unirii".* 8° micŭ, 213 pag. Preţulŭ cu porto postalŭ 45 cr. v. a. saŭ 1 frc. 20 cm. Studiulŭ acesta, care a provocatŭ atenţiunea cercurilorŭ literare nu numaĭ de dincóce, ci şi de dincolo de Carpaţĭ, se póte procura cu preţulŭ indicatŭ saŭ directŭ dela administraţiunea foiĭ „Unirea" din Blaşiŭ, saŭ dela „Tipografia Seminariuluĭ gr. cat. din Blaşiŭ (Balázsfalva)". În România broşura se află depusă la librăria *Socecŭ.*

Economie.

Ioanŭ Dzierzon.

Numele acesta a devenitŭ popularŭ prin meritele neperitóre, ce şi-le-a câştigatŭ purtătoriulŭ luĭ pre terenulŭ stupăritului raţionalŭ. Invenţiunile luĭ Dzierzon pre terenulŭ stupăritului le sciŭ apreţia întru adevĕrŭ numaĭ stupariĭ. Avantajele vaporuluĭ, ale electricităţiĭ şi ale altorŭ invenţiunĭ şi descoperirĭ numaĭ aceia le sciŭ apreţiá în deajunsŭ, carĭ înşi-şĭ le vĕdŭ şi le ĭeaŭ folóséle. A te străpune în câteva óre preste sute de chilometri, a vorbí în câteva momente cu ceĭ depărtaţĭ preste miĭ de chilometri, este unŭ progresŭ, carele ar întrece şi fantasia străbunilorŭ nostri. Eĭ bine, dar aceste suntŭ lucrurĭ marĭ, şi numaĭ nu veĭ dice, că şi stupăritulŭ luĭ Dzierzon este asemenea! Dacă aceste asămănărĭ ţi-se parŭ prea cutezate, apoĭ étă mĕ rogŭ, puciósele, numite şi chibrite, aprinjóre şi maĭ sciŭ cum, ce obiecte micĭ şi de puţină însĕmnătate suntŭ ele, şi totuşĭ în praxă dovedescŭ, că suntŭ unŭ progresŭ gigantic. Înainte de asta cu o sută de anĭ pentru ca să-ţĭ aprindĭ focŭlŭ, trebuia să-ţĭ tocescĭ degetele cu cremene şi éscă, şi vaĭ de omŭ, de erá ceva-şĭ cam întunerecŭ, saŭ de erá cam umedă ésca.

Înainte de asta cu 50 de anĭ să-ţĭ fi disŭ cineva, că elŭ ĭea mierea din stupŭ în driculŭ vereĭ fără a ucide vre-o albină, şi că asta o face, pentru ca să adune albinele cu atâtŭ maĭ multŭ, ţĭ-aĭ fi gânditŭ, că omulŭ ăsta este nebunŭ, orĭ dacă nu, atuncĭ vre să-şĭ facă hazŭ din tine. Dar meritulŭ stupăritului luĭ Dzierzon este şi acela, că, adi unŭ stupŭ, dacă-lŭ manipulezĭ raţionalŭ, îţĭ produce de decĭ de orĭ atâta, câtŭ înainte de asta, şi elŭ totuşĭ rĕmâne ca capitalŭ. Ca să producŭ tóte motivele, prin carĭ să se aşeđe în lumină; pentru ce invenţia luĭ Dzierzon este epocală în economie, ar trebuí să scriŭ unŭ opŭ întregŭ, ér scopulŭ meŭ este numaĭ că să arĕtŭ, că cine este Dzierzon, şi că deşi nimenĭ nu maĭ póte fi unŭ Dzierzon, celŭ puţinŭ póte să accepteze invenţia luĭ şi să-ĭ tragă folósele.

Ioanŭ Dzierzon s'a născutŭ în 16 Ianuariŭ 1811 în Silesia superióră în comuna Lowkovitz. Părinţiĭ luĭ aveaŭ aicĭ o mică proprietate şi câţi-va stupĭ. Miculŭ Dzierzon fórte de timpuriŭ aŭ începutŭ a-ĭ plăcé stupiĭ. În petrecerea luĭ predilectă a fostŭ conturbatŭ prin aceea, că a fostŭ datŭ la şcólă, maĭ întâiŭ în comuna luĭ natală, apoĭ în gimnasiulŭ din Breslau, şi maĭ târdiŭ ascultă cursulŭ teologicŭ la universitate. În timpulŭ feriilorŭ însă de stupĭ nu şĭ-a uitatŭ nicĭ cândŭ. A fostŭ chirotonitŭ şi aplicatŭ în parochie întâiŭ ca capelanŭ, apoĭ ca administratorŭ şi în 1835 ca parochŭ în Karlsmark. Ca preotŭ a fostŭ unulŭ dintre ceĭ maĭ zeloşĭ. Dar ajungêngŭ la stabilitate a pututŭ să se dea cu totulŭ predilecţiuniĭ sale, stupăritului. În scurtŭ timpŭ şĭ-a şi câştigatŭ vre-o 500 de coşniţe cu stupĭ, aşa că poporulŭ a începutŭ a-lŭ numí regele albinelorŭ din Karlsmark. La începutŭ şi Dzierzon a stupăritŭ ca tótă lumea cu sistemulŭ primitivŭ moştenitŭ dela părinţĭ. Într'o bună diminéţă i-a venitŭ idea, să pună unŭ băţŭ cu începutŭ de fagurĭ în coşniţă, carele apoĭ maĭ târdiŭ să-lŭ pótă érăşĭ scóte, să vadă ce va fi? Nimica nu-lŭ opria dela realisarea ideiĭ. Vĕ puteţĭ închipui surprinderea unuĭ stupariŭ pasionatŭ, cândŭ după unŭ restimpŭ vede, că pre băţŭ frumuşelŭ s'a edificatŭ unŭ fagurŭ albŭ ca néua, carele îlŭ póte scóte cu băţulŭ afară, şi albinele le mătură în apoĭ. Proba se repeţesce cu acela-şĭ succesŭ. De aci a purcesŭ la construirea uneĭ coşniţe, în carea să-şĭ pótă practisá nóua invenţie, şi după multe încercărĭ a ajunsŭ la coşniţa de astădĭ cuadrată, însă la elŭ numaĭ cu dóuĕ despărţĕminte. Dzierzon dela beţele sale nu s'a abătutŭ nicĭ în diua de adi. Elŭ nu a fostŭ omulŭ, carele să ţină secretulŭ invenţieĭ sale, să câştige patentă, ci a umplutŭ lumea diaristică cu cele ce a esperiatŭ. Scântéua decĭ a fostŭ aruncată, şi cu invenţia luĭ miĭ de întreprindĕtorĭ şi amatorĭ aŭ purcesŭ maĭ departe.

Dzierzon a venitŭ la idea minunată de a-şĭ importá albine din Italia, carĭ diferescŭ în colóre de ale nóstre. Cu albinele acelea a rĕsturnatŭ elŭ apoĭ teoriile trecutuluĭ. Coşniţa cea nóuă îĭ permitea să privéscă secretele interne ale albinelorŭ, şi colórea albineĭ de Italia i-a oferitŭ putinţa de a câştiga adeverirea plausibilă a aserţiunilorŭ sale. Astfelŭ dovedită a Dzierzon, că într'o coşniţă este numaĭ o matcă, că aceea se împărechéză numaĭ odată în viaţă, că singurŭ numaĭ ea óuă, că trântoriĭ suntŭ masculĭ, că matca neîmpărechiată încă óuă, dar din óuĕle eĭ sub orĭ şi ce împrejurărĭ ieşŭ numaĭ trântorĭ (parthenogenesis) etc. Să nu créđă cineva, că tóte acestea aŭ mersŭ prea uşorŭ, şi că lumea a primitŭ aserţiunile luĭ Dzierzon cu aplausŭ, nu, ci din contră s'a născutŭ între elŭ şi între sistemele ruginite ale trecutuluĭ o luptă pre viaţă pre mórte. Reacţiunea cum amŭ dice, prin noulŭ sistemŭ îşĭ vedea periclitată esistinţa. Calumnia, satira şi tóte armele puternice ale facultăţiĭ de cugetare şi ale dialecticeĭ eraŭ în contra luĭ Dzierzon, dar înaintea adevĕruluĭ dovedit cu esemple concrete totuşĭ aŭ trebuitŭ să depună armele cu toţiĭ. Luĭ Dzierzon îĭ-aŭ ţinutŭ parte naturaliştiĭ Leukart şi Siebold, şi astfelŭ elŭ a trecutŭ gloriosŭ lumea stuparilorŭ din întunerecŭlŭ prejudeţelorŭ şi alŭ nesciinţeĭ într'o lume nóuă, în carea miculŭ animalŭ albina din di în di ne dovedesce, că ea este capace de minunĭ nóuĕ. Cine scie, încă în viitorulŭ celŭ maĭ apropiatŭ ce avîntŭ noŭ póte luá stupăritulŭ? Durere, noĭ Româniĭ până acum puţinŭ avemŭ de a multămi invenţieĭ luĭ Dzierzon. Elŭ este preotŭ, şi o privire preste stuparĭ ne dovedesce, că contingentulŭ stuparilorŭ după noulŭ sistemŭ îlŭ daŭ cu deosĕbire preoţiĭ şi docenţiĭ. Óre în lipsitele nóstre buzunare nu ar închepe câteva sutuţe câştigate cu invenţia luĭ Dzierzon? Multĭ suntŭ, carĭ facŭ parale cu stupăritulŭ.

Pre Dzierzon adi îlŭ încoronéză pentru meritele luĭ nespusŭ de multe onorurĭ: decoraţiunĭ aprópe dela toţĭ potentaţiĭ, diplome dela academiĭ, corporaţiunĭ sciinţifice şi reuniunĭ. Elŭ îşĭ trăesce ultimele dile ale vieţeĭ încunjuratŭ de stimă generală. —x.

Posta Redacţuniĭ. *I. B.* Nu s'a tipăritŭ încă, dar se pregătesce pentru tipariŭ. Numaĭ după aceea i-se va sci preţulŭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:

Dr. Victorŭ Szmigelski.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Măriteĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Iosifŭ.

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompierĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII. strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preotĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

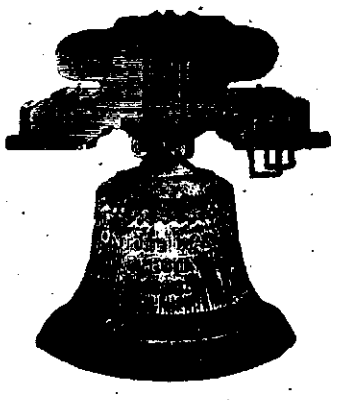

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolia din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă şi pumpe pentru fântâni.

(4) 45—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţă pre

Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,

că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gatírea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruireĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare** respective de **marmorisare** şi de **provedere cu icóne sânte,** dimpreună cu **aşeđarea acelorŭ obiecte** în faţa loculuĭ, precum şi **renovarea de iconostase** cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşí ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna într'acolo, cá şi de ací înainte se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câştigatŭ până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa măritŭ.

Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carolŭ Müller,

auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.

(5) 20—26

Tipografia Seminariului archidiecesanŭ.